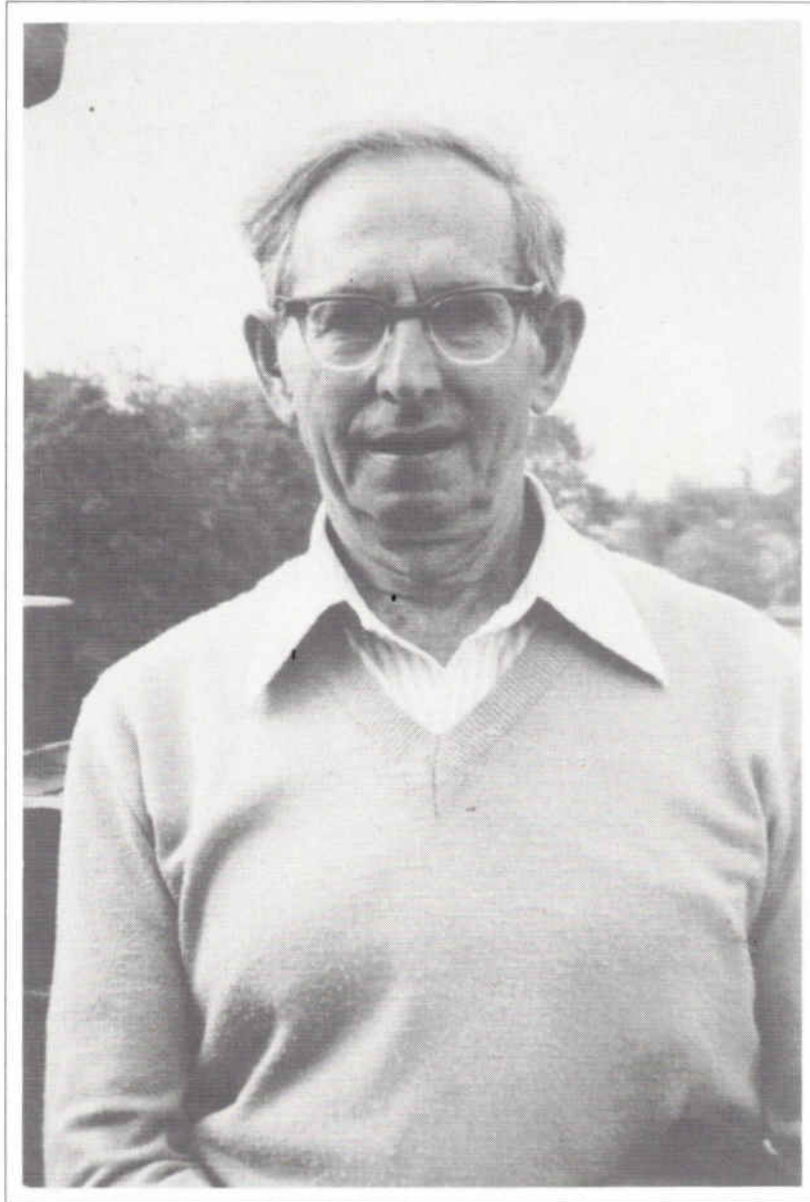

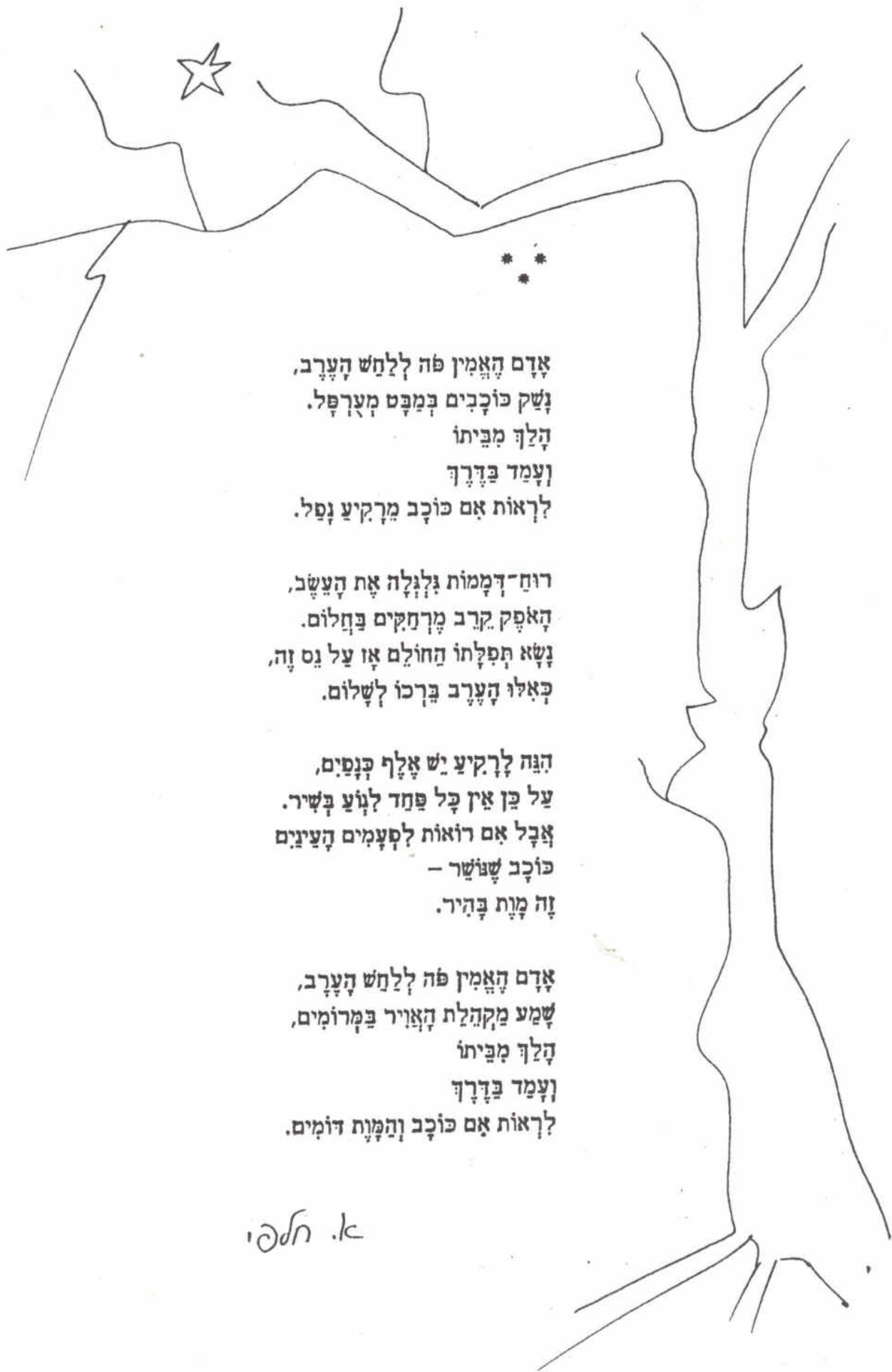
חיים מאירי ז"ל

נולד - י"א אלול תרע"ז - 28.8.1917

נפטר - י"ט ניסן תשנ"ד - 31.3.1994

כ"ס שנטעו אבותי לי -
בן אטע אני לבני" (חנין האלעף)

אדם האמין פה ללחש הערב,
נשק כוכבים במבט מערפל.
הלך מביתו
ועמד בדרך
לראות אם כוכב מרקיע נפל.

רוח-דממות גלגלה את העשב,
האפק קרב מרחקים בחלום.
נשא תפלחו החולם או על גס זה,
כאלו הערב ברכו לשלום.

הנה לרקיע יש אלה בנסים,
על בן אין כל פחד לנע בשיר.
אבל אם רואות לסעמים העינים
כוכב שזושר -
זה מות בהיר.

אדם האמין פה ללחש הערב,
שמע מקהלת האויר במרומים,
הלך מביתו
ועמד בדרך
לראות אם כוכב והמות דומים.

א. חלפי

בית אבא - שורשים

בבית אבא

אמא חיה-רחל

האח מאיר

חיים מאירי - בפולין 1936

על שמו אנו נקראים מאירי

אם יש את נפשך לדעת את המעין
ממנו שאבו אחייך המומתים...
תעצמות נפש...
ח.נ. ביאליק

שלמה שנהר, בן אחותו של חיים, כותב:

בראשית היתה העירה מיכאלישקי. העירה היתה קטנה - מאה וחמישים משפחות יהודיות שהיו מרוכזות בשלושה רחובות. אבל היה לה ייחוד: היא נמצאה ליד וילנה, על אם הדרך למוסקבה, ורוב מסעות המלחמה הגדולים "מימי נפוליון ועד מלחמת העולם השנייה עברו דרכה" יכתוב לימים חיים בשמץ גאווה.

אמא שנולדה ב-1913, ארבע שנים לפני שנולד חיים, היתה מנסה למקם זכרונות עמומים של ילדה קטנה בארועי מלחמת העולם הראשונה. חיים זכר את היערות, את הנהר הגדול והאגם הקטן, את הטבע הפראי, שיח הפטל ועץ האגוז ואת חיות היער. זכרונותיה של אמא, שגדלה באותו מקום ממש, התמקדו בבית ובחנות.

התמונה המשפחתית, האחת ששרדה, צולמה ככל הנראה במחצית השנייה של שנות השלושים. במרכז יושבים ההורים: האב שלמה בחליפה, מקריח, פניו עטורים זקן קטן עשוי בקפידה. מבטו תוהה משהו. לצידו האם חיה רחל. ידיה שלובות, פניה מפוכחות. לצידו של האב, ולא במקרה, יושבת אמא צפורה הבכורה, אשה צעירה, שפתייה מסגירות חיוך נבוך, ושערה אסוף בקפידה. לצידה של האם יושב, ענוב ובחליפה חיים. אדם צעיר ונחוש המסתיר סערת נפש. מאחור ניצבים איטלה, בריינה-לה ומאיר ומבטם יוקד. מקיר הבית שמאחוריהם נושר הטיח ומתגלים הסדקים. אולי רגע אחרון של יחד משפחתי.

אחר כך יטלו חיים ואמא את גורלם בידיהם. חיים יעלה ראשון ב-1938 ואמא שנה אחריו כאשר המלחמה מתדפקת כבר בשערי פולין. הם יותירו מאחור את הוריהם ואחיהם הנסחפים, בלי דעת, אל האבדון והחורבן.

מאיר יתגייס לצבא הפולני ויפול בשבי הצבא הנאצי השוטף את פולין. רגע נדמה כי ניצל ומשנהו - יאבדו עקבותיו. ההורים והאחיות יחכו עד יעבור זעם וימצאו את מותם בגיא ההריגה-בפונאר. בריינה-לה, או שמא היתה זאת איטלה, תאבק על חייה במחנה ריכוז, תזכה להגיע אל יום השחרור, ותגווע חסרת אונים במגפת טיפוס. לימים יגיעו ניצולי העיירה ויביאו עמם שברי עדויות. אני מסתכל בתמונה המשפחתית והלב נחמץ. לא נחמות שותקות הדמויות...

אבל, למה נקדים את המאוחר ?

זכרונות ילדותה של אמא היו מעוגנים בשלמה, אביה. כל ימיה היתה נאחזת בדמותו ושואבת ממנה תעצומות נפש. בעיניה היה החכם מכולם, הסוחר הגדול ורב הפעלים, האיש שידע להשכין שלום בין ניצים, שהרבה בגמילות חסדים, שידע לשאת ולתת עם הגויים. אבל האיש שאהבה מכל היה גם האיש שקטע את לימודיה בסיום בי"ה היסודי והטיל עליה לסייע בעול הבית והמשפחה. לא פעם היתה עולה בה תחושת החמצה ואכזבה על שלא זכתה להמשיך אל בית הספר התיכון. אבל מעולם לא הטילה סרה באביה. ידיה הפצועות והקופאות מהכנת דגים מלוחים לא מנעו ממנה להתרפק על זכרו. חיים היה בן תפנוקיה של האם. על סף ההתבגרות הוא מורד בדת ובדמות האב. הסטירה שהוא סופג כאשר הוא מכריז שאינו מאמין עוד באלוהים, מניעה את הגלגל שיוביל לפרידה. האם, הצופה במאבק בין האב ובנו, מבינה, תומכת ואוהבת את חיים. "אמא תמיד היתה לצידי" יאמר לימים. את אביו הרוחני ראה חיים בסבו, אביה של האם. הוא מתאר באותן מילים ממש שבהן השתמשה אמא כדי לתאר את אביהם: גדול בתורה וגם במסחר, למדן טוב לב ובעל שכל ישר.

מאחורי הסיפור הכמו פשוט של המשפחה נטוויים חוטים סמויים של רגשות עזים, אמונות וקשרים שהכתיבו את דרכיהם של בניה.

בגיל 19 עזבה אמא את הבית אל "ההכשרה". שנים ארוכות של עבודה מתישה, בתנאי דוחק ומחסור צפויות לה מעתה עד שתזכה לעלות ארצה. פעמים הרבה היתה חוזרת ומספרת על הפוגרום בבריסק שטבע בה את חותמו. היא ניצלה בנס לאחר שמצאה מסתור תחת בית. כששבה הביתה הביטה במראה והיתה מופתעת ששערה לא הפך שיבה בשעות החרדה.

חיים לעומתה הגיע אל וילנה, אל הסמינר למורים. כאן נפתח לו עולם גדול ורחב. הסמינר וקן השומר הצעיר השלימו זה את זה. העליה לארץ היתה המשכו של המרד בהורים. אבל זרעי הציונות נטמנו בליבם של אמא ושל חיים דווקא על ידי הוריהם, וגם ערב עליתם זכו לברכת הדרך.

האם גרמה לכך ההכרה בצדקת הציונות או אולי השמים המתקדרים?

האתמול נקטע באחת עם עליתם לארץ.

מות ההורים, האחיות והאח בשואה הסתנן לתודעתם טיפין, טיפין. הם קראו לנו, לבניהם, בשמות האב והאח אבל לא הביאום לקבר ישראל ולא ישבו שבעה עליהם. לפיכך היו הגעגועים, המחלוקות והמראות נתונים לאנשים חיים בארץ רחוקה, מולדת שנואה ונכאבת.

חיים דומה בעיני לעץ שנותק את שרשיו במו ידיו והוא מעתיק עצמו לקרקע אחרת למען יגדל וישתרש בה. כל ימיו היתה צמרתו כמהה אל הארץ החדשה ואילו שרשיו מעמיקים בבלי דעת, אל קרקע גידולו.

שנים רבות מחזור לי, ועתה ביתר שאת, שאני המשכס של אמא ושל חיים כשם שאני המשכו של סבא שלמה, אביהם. לא פעם אני מוצא עצמי דובר בלשוננו של חיים, ובאותו מקצב. מילים שאמר לי בילדותי עודן מהדהדות בי.

עם שנפרדנו, תם פרק חיים והוא מותיר אחריו מראות, קולות ומשמעויות. השאלות שרציתי לשאול שוב לא יענו לעולם.

שלמה שנהר

קטע ממכתב של חיים

"עם מותה של שרה (אחות שולמית) התמוטטנו כולנו. כל המשפחה והקבוץ. נדמה לי שנשרות שנים לא בכיתי... גם בהודע לנו על השואה בה נספו הורי, שתי אחיותי ואחי - לא בכיתי. כאבתי, היה זה יגון שלא פג עד עכשיו. אך העובדה שכל יהדות-אירופה כלתה, אותו חלק של עמנו החיוני ביותר, נטלה הרבה מהכאב הפרטי וכמו אז כן גם עתה, בעת המשפט (איימו) אין כל כך לנגד עיני עינויי המשפחה כפרטים, אלא הקרונות והמחנות המלאים.

זה הרבה יותר נורא, אך גם פחות אישי.

הרי אין תקופה כתקופתנו המלאה זוועות, דם ויזע. הנה נפל על ידי, במשלט 113, על יד נגבה, חבר, אחד הידידים הקרובים שלי. גם מותו היה חלק מאיזה מאבק והסתלקות רבים. זה משהו אובייקטיבי... המצב הכללי היה כל כך מעורער שהיה קשה לעמוד ולחשוב על הפרט ועל עצמי.

זכות גדולה היא כשישנה אפשרות לבכות את המת. אני מנסה להסביר למה זוועזעתי יותר ממותה של שרה.

אולי אין הסבר..."

בעיירתי אשר בליטא

עם בא החורף היו אנשי העירה מסתגרים בבתיהם. הקור היה עז וכל המעילים והפרוות שהאנשים היו עוטים על עצמם לא הצליחו לעצור אותנו מלחדור לעצמות. התנורים הגדולים בבית הכנסת לא היו מספיקים לחממו והיו עוברים להתפלל ב"קלויז" הקטן והצר.

על כן שמחו כל כך יהודים, ובמיוחד ילדיהם, לקראת החנוכה. היה זה שבוע של אור ושמחה בימי החורף הקודרים. בכל הבתים היו בני המשפחה מחכים בערב שאבא והבנים "הגדולים" ישובו מבית הכנסת. לאחר שהוא היה מברך על הנרות, היו הנשים מטגנות לביבות והילדים היו מתחילים לשחק בסביבון ומשחקים אחרים. הגדולים היו שוקעים בספורי מעשיות מן "הימים הטובים ההם". לאחר זמן מסוים היו מטשטשים הבדלי הגיל וכל בני הבית והשכנים שהיו באים לבקר, מתרכזים יחד - או שכולם היו משחקים, או כולם מקשיבים ל"נפלאות" מימים עברו, כשכל הזמן מוגשות לשולחן לביבות חמות.

בביתנו הגדול ורחב הידיים התגוררו שלוש משפחות. נמצאו שם מנין וחצי ילדים ובני נוער מגיל שלוש עד עשרים. בערבי חנוכה היו באים אלינו חברים וחברות מכל הגילים וכל חבורה היתה מבלה בחדר אחר. הבנות היו מטגנות את הלביבות ובכל הבית צהלה ושמחה, שירה, ספורים ומשחקים. לא פעם היו פורצות מריבות בין הילדים המשחקים, אך היה דוד בעל "גישה חינוכית". הוא היה מיד חש למקום התורפה ומיישב את ההדורים. הדוד הזה היה בזמן המהפכה ברוסיה והיו לו אלף ואחד ספורים על הימים ההם. כשהוא היה מתחיל לספר, היו החבורות מתפרדות וכולם מתרכזים סביבו. כשהמספר היה רואה את הקהל הגדול, היה מתגבר כמעין וה"מעשיות" שוטפות מפיו אחת אחרי השניה - וכך היו נשארים עד מאוחר בלילה, עד שהאמהות היו באות לקרוא לילדיהן.

לימים נסעתי לוילנה ללמוד. מכוון שחופשת החורף היתה לפי הלוח הנוצרי, הייתי נשאר לפעמים בחנוכה בעיר. בקן היה מתקיים מדי שנה ערב לביבות יפה. גם בבית הספר העברי בו למדתי, היו מארגנים מסיבת חג גדולה, אבל אלה היו הד קלוש לחג החנוכה בבית שתמיד התגעגעתי אליו.

בעבודה - בראשית הקבוצה

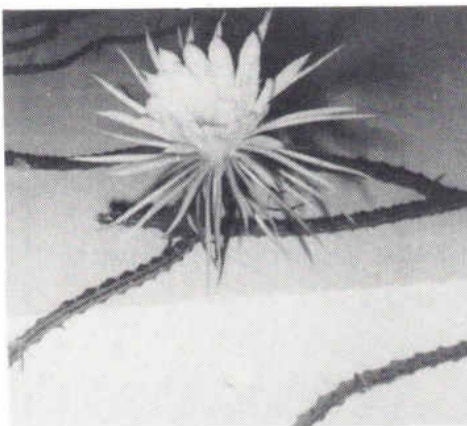
הצ'יר
 יאפעמים אני בורח מוץ
 ויוצא עם העדר לערה

הילדים בילו עם אבא במרעה

בעבורה באנו

הקקטוס - סמל האהבה לטבע
 וסמל ההשתרשות

... רוצה צאן נאל הכל .

אדם מרים סלה ומביא אותו לאמו, ללא מילה יתרה, בלי הבעת רגישות מיוחדת, אך בקפדנות; בודק אם הסלה יונק, ונגש לסלה אחר. אדם עייף, אשר זה עתה חזר ממרעה ארוך; אדם זה עדיין לא ישב, לא שתה, לא אכל, לא דיבר. את התחבובותיו לבעלי חיים אשר בספולו מילא כמצוה עליונה, כאילו מדובר על עזרה ראשונה לאדם ממש, אך ללא כל הסבר, ללא בקשת עזרה מאדם אחר.

לפני ארבעים שנה עבדתי עם חיים ז"ל. נכון יותר עבדתי תחתיו. הכרתי אותו היטב, ולא הכרתיו כלל. ממנו למדתי לעבוד, כיצד לעבוד, כיצד להתיחס לבעלי חיים לשם רווח הענף, אך גם בכבוד רב כלפי בעל-חיים, בלי שום קשר לרווח גרידא. דרך דוגמה ולא דרך תיאוריה.

כאשר חיים ריכז את ענף הצאן דרש הוא מעובדיו-חבריו קצת פחות אולי מאשר דרש מעצמו, אך בכל זאת דרש די הרבה. קשה היה לספק אותו, ולא הירבה במחמאות, אך מהר למדנו לשפוט את עבודתנו מספקת אותו, אם הצאן מצא חן בעיניו בסוף יום מרעה, אם הכבשים אכלו מספיק, אם החלב טוב, אם הדיר נקי ומסודר. כיצד מכירים אדם כמו חיים, אשר לא מרבה בדיבורים תוך כדי עבודה? היה זה דבר מאוד ארוך, שהתפתח שלב שלב. אך בסוף לא הכרתי אותו כלל.

לפחות ידעתי שאדם זה עשיר כל כך שאכיר ממנו רק מה שהוא מסכים להראות: מעט מאוד. על עצמו לא דיבר; לא זכרונות, לא תוכניות אישיות. שאל מעט על החיים הפרטיים של הזולת - כיבד את עולמו הסודי (של האחר). מדי פעם הראה בצורה שטחית אך גם מיסתורית את כל אשר הוא מסתיר: את ידיעותיו בספרות, את סעמו ואת דעתו. נחשתי ותארתי לעצמי מי הוא החיים הסמוי, אך לא הכרתיו.

למדתי ממנו עבודה מסורה ושקטה, יחס כבוד לבעלי-חיים,
חוסר התחשבות בדרישות אישיות בלתי-חשובות.

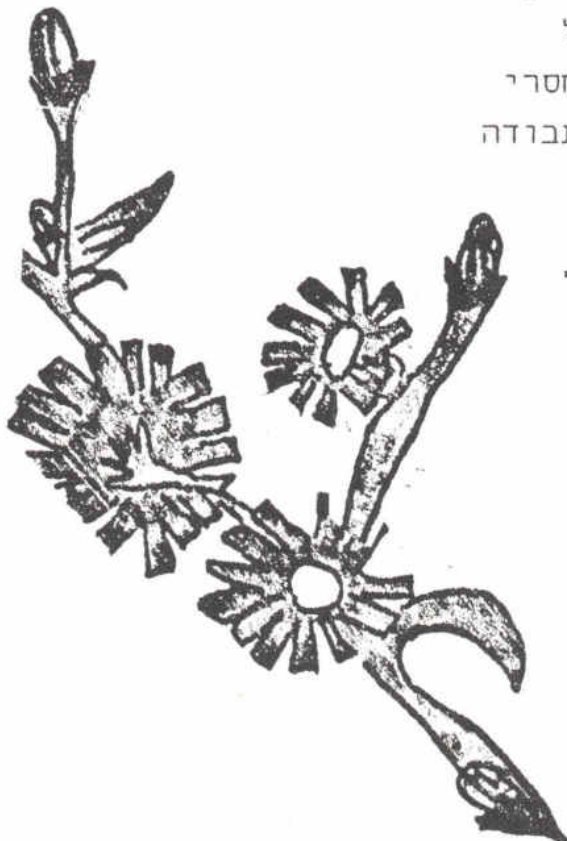
אנשים עובדים יחד, משפיעים זה על זה, חושבים אחד על השני, ולא
מגלים את עצמם במילים. מעולם לא אמרתי לחיים ז"ל:
"אני מעריץ אותך" - אך מילים אלה אי-אפשר לומר לזולת בזמן חייו.
ח ב ל.

כך הכרתי ולא הכרתי את חיים מאירי ז"ל.
אילו היינו נפגשים באיזו אוניברסיטה, בוודאי הייתי אז מכיר את
מחשבותיו טוב יותר, את דעותיו על רש"י ורמב"ן, את גישתו לעם
היהודי ולציונות, והייתי יוצא עשיר יותר מהכרה זו.
אך עבורי חיים היה רועה צאן מעל הכל.

אני מצטער שלא הכרתיו די. אני שמח, אני שמח שהכרתי אותו.

מ י כ א ל ס ר פ - 20.4.94

"חברי הקבוץ ראו בי אחד גלותי
כזה. ואני הסתכלתי עליהם כעל
ילדים. הייתי יושב בשיחות הקבוץ
ושומע באיזה רצינות מדברים על
דברים שנראו לי אז כפעוטים וחסרי
חשיבות. ההסתגלות שלי לחיי העבודה
גם כן היתה קשה. לא רק שלא
ידעתי לדפוק מסמר בפטיש. אלא
גם להתגלח בעצמי לא ידעתי..."

קטעים ממכתבי חיים

היו ימים, שנדמה היה, שהמשך (של הקבוץ) מפוקפק וכפי שאתה פעם אמרת - אם זה רק לדור אחד, הרי ספק אם היה כדאי המאמץ הזה. היה זה זעזוע קשה. אחרי מלחמת השחרור, כשראינו בעליל איך אנחנו הגשנו לעם את המדינה על מגש הכסף (כבטוי המשורר), באה האכזבה הגדולה... כל תקוותנו בשלמות הקבוץ. אם הוא יהיה מבוצר מבפנים כל רוח לא תזיזנו והוא יעמוד איתן במבחנים.

וראה זה פלא, זו היתה גם מסקנת התנועה לביצור פנימי.

"כאשר נפגשתי עם כל זה שאלתי את עצמי, האם גם בנינו יגיעו לעומק כזה, להרגשת שלמות כזאת?"

"שולמית ואני עובדים בעבודות כל כך קשות ומיגעות ובשעות שונות ומשונות, שלפעמים עוברים שבועות שכמעט אין פנאי להחליף מילה... בכל זאת נמשכת השיחה בלי הפסק."

"לפעמים אני כועס על העבודה הקשה והעיפות התמידית. אבל בדרך כלל אני מאושר שאני עוד מסוגל לעבוד כך. אורית החוץ חודרת גם לקבוץ. כמו שבחוץ מסתכלים על קבוצניקים כמו על תמהונים שלא מן העולם הזה, כך גם בקבוץ. ההערכה היא לאו דוקא לזה הנושא בעול העבודה. אינני מתאונן. גם לחברי הקרובים ביותר לא אוכל תמיד להסביר שלמרות הקושי בעבודה אני עוד כל כך תמים שלא אוכל לוותר עליה וארצה להמשיך בה כמה שאוכל."

אבל מה שמכאיב לי במיוחד הוא זה שכאשר אני חוזר הביתה אין הילדים גאים על אבא העובד, אלא חושבים שודאי אינני יודע להסתדר.

- הרהורים שכאלה במרחבי השדות בעת המרעה...."

"אצלי עונה מתוחה בעבודה. עד עכשיו עבדתי שעות בלי סוף.
ביום ובלילה. גם שולמית עיפה מנטל התפקיד. בקושי יכולנו
למלא את תפקידנו כלפי הילדים הנחמדים, שמראים הבנה.
בכל זאת אנו מתיסרים. הם ראויים ליתר תשומת לב."

"לפעמים אני בורח מן הדיר ויוצא עם העדר למרעה"

"בשעות הלילה, בהתהפכי על משכבי או בטיילי עם עדרי במרחבי
השדות אני מהרהר בכל אלה."

"זרעים נובטים ומבשילים. וככל זרע שנישא ברוח ויוצא לחיים
עצמאיים -- אבל חוזר לאמא אדמה."

אֵלֶּיךָ, שְׁאוּלֵי

למחגי אגלוא אלמך בחזר, קב אית ילנתי.

אני נוסף אנשין - ק-2 אמא, אביהקל אית

שואמתי ז"ה אלמך אסור.

אח"כ נוסף אמר קי"ו ינחזינו דאולאקיס

המחזינו אית החכונת להקונלונט. זה למזין

מסיבה אפיונגה של שואמתי להקונלונט.

אם גהיה קקולוי לבית הלמבא לקור

אית מאני, הוא אכל אכיריסי, אני מלמזני

למך ז"ה, ששואמתי חקור אלמך
קיום חמשי אח"כ (בזאב, שבוץ זמלי) בחולאין.
אויגואות זכא לוק

אקא

מכתב זה כתב חיים לשולמית
כשהיה בפלוגה בייסור (כיום חצור)
והיא נשארה בראשון לציון.

ייסור - 25.9.1946

שלום שולמית !

בהיותי אצלך ספרתי לך על הרבה דברים עצובים (חסר הארגון בפלוגה, קשיי האחוד, התמרמרות חבר זה, או אחר - ועל הכל סבלם הגדול של החברים, בבדידותם וכ.ה.). הנה עכשיו נסעו החברים לראשון ואני עם עוד כמה אנשים נשארו כאן. קצת עצוב. עד מתי נהיה מפורדים, עד מתי תהיה ההרגשה של חוסר היציבות. מה ביש מזלנו שגם התחלת הבנין מלווה באי-בטחון, ובלילות השמירה, כשזרקורים מאירים את הגבעה, מתעורר הספק - האם לא ירצו להוריד אותנו?

הרי יש סיבות נוספות לחוסר-שמחה (על זה, שאיננו מדברים ובכל זאת אני חש בזה ביותר - הפחד שלך ממצבך), ובכל זאת לא העצבות ממלאת אותי, אלא להיפך - הרגשת בטחון, שמחה ואמונה. מנין אני שואב כל זה? המפעל, הרעיון, הקשר לגדוד ולתנועה אינם מספיקים בכדי לאושש אדם ברגעי משבר. אלה אינם יורדים לעמקי הוויתו של האדם במלוא מובן המלה, אחרת לא היינו יכולים להבין התפרצות סופות תוגה, חולשה, עזיבת המערכה ברגעים מכריעים (אצלנו ותנועות אחרות).

פרויד מאמין, שיבוא זמן שהשכל ישתלט על הוויתו של האדם, אך אין כמוהו שהסביר וחשף את הגורמים היותר קובעים את עיצובו של האיש כפרט ובחברה, ואלה רחוקים עדיין מרחק רב מה"רציו".

ועוד דבר - הוא מאמין במצב זה רק אחרי שהאדם ילמד להכיר את המניעים המשפיעים במעמקים, לכוונתם, לחנכטם, לספקם במידה כל שהיא ואז יוסרו המעצורים לשלטון היחיד של השכל.

בחברה קובע ההגיון, מחשבותיו ומסקנותיו. אך נוסף לכך מענין אותי המניע הראשוני לפעולתנו. קודם כל, חשובה לנו תורתו של מרכס. אך לי מענין גם מרכס האיש, כי בו פתרון מה לאוצר המחשבות. פעם קראתי ביאוגרפיה עליו ובאמת מצאתי קצת מן הפתרון. לולא ידע אהבה מלאה ומושלמת לאשתו, ילדיו ורעיו הקרובים (וקודם כל אנגלס) מי יודע אם תורתו היתה מושלמת. לולא ידע לשחק עם ילדיו ול"התיילד" איתם מי יודע אם היה מצליח כל כך לרענן את ספריו.

הרי מהדפים היבשים של ה"קאפיטאל" נושבת לפעמים רוח אמנותית ממש. מתוך הסבלאות היבשות חשים אנו השתתפותו של המחבר בצער מליונים. מכאן שאף רוח גבורה וכאן סמון עוז רוחו.

בהיותי אצלך "בלעתי" את הקונטרס של גורקי על סולטטוי. כי כאן מצאתי את ההסתכלות המעמיקה מהעבר השני של חצוניות הגאון.

לא מעניין פרט זה או אחר, אך זה נקרא כסמפוניה לירית כבירה.
מה גדול האדם, שיכול להסתכל בפשטות לגדולת חברו. מכאן מובן למה
סולסטוי היה קודם כל מתעניין במחברים של היצירות ורק אח"כ
ביצירותיהם, כי הוא היה קודם כל אדם וחיפש את האדם ומה מעטים הן
הדמויות המתקרבות למושג עילאי זה.
מהו הכלל הראשון של תורתו? "הווה אומר - לא לשקר" לו כל אחד היה
משתדל להגשים כלל זה כמה היתה מזדככת האוירה האנושית.

תקראי את זה ותשימי לב להערות של סולסטוי על האשה ותוכלי ללמוד
רבות. הסוהר של האמת, אם גם היא נראית גסה ומערטלת, צפון בה
יופי נשגב.

וזאת הטרגדיה הסולסטוינית, שבסוף ימיו נפחד ודעתו נטרפה עליו,
כי הסתכל תהומה, נדמה היה לו, וכך סיכס, שבעצם שיקר (אך זה כבר
נושא אחר).

שולמית, אינני יודע, אם את מבינה אותי בדיוק. אני רוצה להסביר
לך, שכוחו של אדם בשלמות הפנימית שלו ולא בכוח, כשרון ומחשבה
חצוניים.

מהי שלמות זאת? אינני יכול להסביר ולכתוב. ארמוז רק.

ביום השני לעלייתנו לגבעה חזרתי אחרי העבודה עיף ושכבתי תחת שקד.
בלי משיים סקרתי את הסביבה ומעבר החולות השתקפה רצועה צרה של
הים. היה זה גלוי מתמיה. משהו מוכר נמצא:
הים, הוא רחוק - ורק רומז. פתאום האדימה הרצועה ושמש מלאה
ואדומה שקעה אט, אט מטה. הסתתרה מאחורי החולות, טבלה במים
ונעלמה.

פתאום תקפה אותי הרגשת שמחה: הרגשת בית:
אני על הגבעה, בביתי.

לא הבינותי מה קרה. מהי האסוציאציה. ואני מעביר לפני שקיעות -
והרי הן היו רבות ויותר יפות מזה שראיתי. ביערות הגדולים דרך
סדקי העצים, בהרי הקרפטים, כשהשמש משתקפת ב"עין-הים",
בים הפולני, על פני הים בעלותי ארצה, על התבור, וכה הלאה וכה
הלאה.

מה פתאום מצאתי את עצמי כאן? ונזכרתי.

הערבים הנעימים ביותר מנערותי הם אלה. הספקתי לאכול ארוחת-ערב
מוקדמת, לצאת להר מאחורי העיירה עם ספר ביד. להסתכל, לחלוט,
ואני בהרגשה שאף דבר לא מאיץ בי. אינני ממהר, יכול לשכב, עד אין
סוף ולהיות לי, ממש כמו בחדרי בבית - ואני בשדה הרחב.

אז חשתי את הטבע במלואו, אז היה לי השמש השוקעת והירח העולה סה קרובים כמו המנורה בחדר.

פעם תארתי לפניך תמונה מערב כזה. שקעתי ב"יהודה זיט". התמונה - הזקן מוביל את נכדתו ביער בגרמניה, מפחד מפני הנסיך האורב לנערה. והפרק הבא מתחיל כך (בערך) "באותו זמן ש חיים וויסל עם רבו האר"י הקדוש על פני הכנרת והם עסקו בסוגיה של...". ואז התאחד הכל והיה אחד. הוויליה לרגלי, השקיעה בין צללי היערות, גרמניה של הנמאה ה-17 והרוח המסתורית של היהודי הנצחי אם באירופה ואם בארץ.

ואני מבין שכך לא יחוש אף פעם תייר, אם גם ינדוד עשרות בשנים. כך יכול רק להרגיש איבר הקשור לאדמתו והוברר לי, שאין הרגשה קוסמית יותר עמוקה מאשר זה של האיבר הקשור לפינתו וממנה משקיף אלי תבל.

ובערב, כאשר בנימין אמר ע"י הארוחה באוהל הצפוף והמואר במנורת הנפט: מי יתן וזאת תהיה פרשה אחרונה, שתקו הכל. כי כולנו חשנו את זה ממש. כמה אני כבר קשור לתל זה. כמה הזוי הוא. כבר אז בעיירה חלמתי עליו. קשירת הקצוות של חלום ילדות והגשמה של בוגר יש בה רמז לשלמות.

בערבים נושבות רוחות חזקות. רוחות מזכירים את השלכת משם. מאז וגם מעכשיו...

ויחד עם זה גם פחד מפני ההשטרשות. יש בה משהו מהנתוק מכל המקומות האחרים, מהעבר הרב-גוני וצמצום העתיד המעורפל. כל מה שעובדים יותר קוראים פחות - הרי אנחנו בעצם נשארנו אינסליגנטיים - קשורים לספר.

על כן שמחתי מאוד שאת רוצה "לעשות משהו". תהיה נחוצה קצת עקשנות. תתאמצי קצת וזה יצא מגדר משאלה צנועה ובאמת נלמד קצת.

אני רוצה לבוא מתי שתהיה לך שבת (יום חופש). כתבי מתי, אם לא תכתבי אבוא ליום השבת הבא. האם זה נוח לך?

שלום

חיים

שנה לאותו של חיים

אני מבקשת להשמיע את השיר "אחרי אותי" של חוה
אלברטשטיין

מילים - חנ. ביאליק

הפסוק "שירת חיי כאמץ נפסקה" אולי אינו אמור
לכטא את המציאות בה נפרד א ד ס מן העולם
בני שבעים ושבע, אך הוא מכטא מאד את הרגשתי
שלי

רציתי לכטא את ההרגשה שחיים נחטף אחי לואחיינו
כאמץ "מהו" אינו אמירה אינו חוויה שלא הספיק
לאמרה או לחוותה.

אני מלאה בתחושה זו ומחפשת אותה, את אותה
"אמירה חוויה תכנית"....
תכנית שהיתה מקובלת בתכנית חיינו האסותיים
לעת זיקנה.

כשתמאעו את חוה אלברטשטיין שרה כהוד שבה,
אנא אל תהיו שכלתנים ואל תעשו את חשבון השנים,
תנו רשות לעצמכם להקשיב לשר, לזליל ולהד
המתפשט בתוך הלב.
זו הרגשה שיכולה לתפוס כל אחד מאתנו, אפילו טרם
כא יומנו.

שולמית

אַחֲרֵי מוֹתֵי

לזכר א.

אַחֲרֵי מוֹתֵי סִפְדוֹ בָּקָה לִי:
הִנֵּה אִישׁ — וּרְאוּ: אֵינְנו עוֹד:
לָדָם וּמִנּוּ מֵת הָאִישׁ הַזֶּה,
וְשִׁירַת סִיּוֹ בְּאַמְצַע נִפְסָקָה:
וְצֵרוּ עוֹד מִן מוֹר אֶחָד הִנֵּה-לוֹ —
וְהִנֵּה אֶבֶד הַמִּן מוֹר לְצַד,
אֶבֶד לְצַד!

וְצֵר מֵאֲדוּ הֵן כְּצוֹר הִנֵּה-לוֹ —
נֶפֶשׁ סִיָּה וּמִמְלָלָה,
וְהַמְשׁוֹרֵר מִדֵּי וּבְרוּ בּוֹ
אֶת-כָּל-רְצוֹי לְבוֹ הַגִּיד לוֹ,
וְכָל-הַנְּיַמִּין יָדוּ דוֹבְבָה,
אֵף כִּי אֶחָד בְּקִרְבוֹ הַכְחִיד,
סְחוֹר סְחוֹר לוֹ אֶצְבְּעוֹתָיו פָּזוּוּ,
נִימָה אֶסֶת אֶלְמָה נִשְׁאַרְהָ,
אֶלְמָה נִשְׁאַרְהָ עַד-הַיּוֹם!

וְצֵר מֵאֲדוּ, מֵאֲדוּ!
כָּל-יְמֵיךָ וְצַה נִימָה זוֹ,
דוֹמָם וְצַה, דוֹמָם רַצְנָה,
אֶל-מִן מוֹרְהָ, דוֹדָה גוֹאֲלָה,
כְּמִתָּה, צְמִתָּה, עֲנִיָּתָה, נִכְסָתָה,
כְּאֲשֶׁר יִצְגֹם לֵב לְמִזְמָן לוֹ:
וְאִם-הִתְמַהֵמָה — בְּכָל-יּוֹם חֲקִטָּה-לוֹ
וּבְנִהִיטָה טְמִינָה שׁוֹפָה-לוֹ —
וְהוּא הִתְמַהֵמָה אֵף לֹא-כָּא,
אֵף לֹא-כָּא!

וְגִדוּל מֵאֲדוּ, מֵאֲדוּ הַקָּאָב!
הִנֵּה אִישׁ — וּרְאוּ: אֵינְנו עוֹד,
וְשִׁירַת סִיּוֹ בְּאַמְצַע נִפְסָקָה:
עוֹד שִׁיר מִן מוֹר אֶחָד הִנֵּה-לוֹ,
וְהִנֵּה אֶבֶד הַמִּן מוֹר לְצַד,
אֶבֶד לְצַד!

תרס"ו.

ח.י. קיאלניק

המשכה -
החוליה שלנו בשורת

החוליה שלנו בסדרת

הדור השני

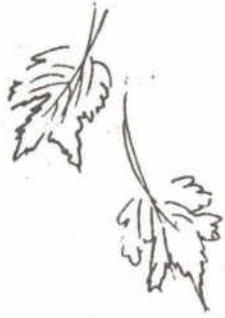

ניצה וראובן ספירא

יהואש ושרה מאירי

מאיר וחנה מאירי

מאמרים לסוכו

לאבא, סבא שלנו!

מה נאמר לאיש - שהלך למנוחתו עדן וחיוך על שפתותיו.
האיש - שהתאים קצב צעדיו לקצב ליבו וחי על זמן שאול זה 20 שנה.
האיש - שהיה מוקף ואפוף באהבת כל מקורביו ובני משפחתו:
ילדיו, כלותיו, חתנו, נכדיו ונכדותיו - ורעיתו האהובה
והאוהבת - אמא - סבתא שלנו.
רק אתמול בילה בחיק משפחתו ונכדיו איתו ועם סבתא בחופשת
הפסח ולפתע - נדם ליבו לעד.
חיים שלנו, שכה אהב לספר לנכדיו ונכדותיו, שכל שיחה עמו
היתה מטובלות באמרות חכמים, איש אוהב ספר היה.
גם לאחר מחלתו לא ויתר על עבודתו באמן, טיולי הוטיקים בכל
רחבי הארץ, בקור אצל הילדים והנכדים ומעורבות אמיתית-רגשית
בנעשה בארץ ובקבוץ. כאשר עוברות הסערות ומאימות להרעיד
אמות-הסיפים, לקח חיים הכל ללב, עד שלעתים, נאלצנו לשנות
נושא השיחה שלא יתרגש יותר מדי.
האימרה: "נוסעים לטבים בחצור" הפכה אצל כולנו למושג של:
כייף, משחקים, ספורים, אוכל טוב של סבתא ובעיקר, למושג של
אהבה רבה שכל נכד ונכדה זוכים בו למירב ולמיטב.
אבא-סבא שלנו! תחסר לנו מאוד אך אולי, נתנחם בכך שלא סבלת
בשארית ימך ובמותך.
נזכור אותך כפי שהיית: אוהב וזואג לכלנו, את החיוך, חוש
ההומור, הטיפורים ובעיקר: שהיית כפי שאתה וזכית לסוף שרק
צדיקים גמורים זוכים בו.
יהא זכרך ברוך - תהא נשמתיך צרורה בצרור החיים.

נ י צ ה שפירא

"עבורו חזון לא היה מצוות אנשים מלומדה"

חיים מאירי היה פועל. זו היתה התחושה החזקה ביותר שהקריין כל פעם שהיינו נפגשים. לחיצת ידו החזקה העידה כי אסור שהליכתו האיטית, שנגזרה עליו ממצבו הבריאותי, תטעה אותך: האיש הזה הוא פועל שעובד קשה ולחיצת ידו רק מתחזקת עם השנים. הוא היה פועל מתוך בחירה והכרה. תופעה נדירה בישראל של ימינו, בה מי שיודע כל כך הרבה כמו חיים לא בוחר להיות פועל. נשכח מאמר חז"ל "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות".

לא הכרתיו בעת שעסק בהוראה, אך הכרתי את עושר הידע שלו. כל פעם כאשר היינו היינו משוחחים ומתווכחים, דבר שהיה קורה הרבה כי עם חיים זה תמיד היה מעניין, היתה לו תמיד דעה מבוססת ובהירה, דעת תלמיד חכם. איש יודע ספר היה שיש להזהר ולהבין היטב את דעתו לפני ששופטים אותה. לרוב לא היינו מסכימים. לא בפוליטיקה ולא בענייני קיבוץ שהיה עבורו חלום הממשיך ומתגשם על אף פגמיו.

הוא דבק בו ללא סייג. הוא ראה מגשים בקיבוץ את אמונתו הסוציאליסטית כפי שלמד אותה בנעוריו. היא היתה המשך טבעי למסורת היהודית שכה אהב וההגשמה האמיתית של חזון נביאי ישראל.

עבורו חזון לא היה מצוות אנשים מלומדה. תמיד חשתי כי הוא חי את החזון בלא שיותר על שימוש מושכל בניסיון ובידע שצבר כדי לבחון מול המציאות תוך שהוא מפתיע כל פעם בזווית ראייה מיוחדת ובאופן ניתוח בלתי צפוי. זמן מה לאחר שהכרתיו ולאחר שכבר ידעתי איזה איש קיבוץ הוא בכל רמ"ח ושס"ה, הפליאני כשהחל פתאום חוזר למנהגי המסורת. לי כאתאיסט גמור ואחד שרחוק ממנה, היה אפילו קשה להשלים עם זה. אבל עם הזמן למדתי להעריך, גם אם לא תמיד להסכים, עד כמה היטיבה עימו האמונה העמוקה. אין לי ספק שאמונה זו היא שעמדה לו כדי לשאת את סבלו בימים קשים של חולי כחירו לא פעם נראו כתלויים מנגד. חיים שמר תמיד על רוח אופטימית והתמודד, ללא שמץ טרוניה, עם כל הקשיים והמגבלות שהטילה עליו מחלה. כך להמשיך, יותר מעשרים שנה, לדבוק בעבודה בנחישות ונחרצות שאדם פחות מאמין, ודאי, היה מחליפה במשהוא קל יותר. לא רק אמונה עמדה לו. אומרים שפרויד הזקן סיכם את כל משנתו בפסוק אחד "אדם צריך שני דברים: לאהוב ולעבוד. חיים אהב את העבודה כשם שאהב את המשפחה.

מי כמונו יודע איזו זכות היתה לנו באהבה הרבה שהרעיף עלינו.
נקווה שהצלחנו, בעוונותינו, להחזיר לו ולו אך מקצת הימנה.
תמיד היה לו זמן לשיחה עימנו ופנאי לכל אחד מנכדיו הרבים.
הרי מה שתמיד היה הכי כיף בנסיעה לחצור זה שלסבא המון זמן
והרבה תשומת לב בשביל כל אחד מהם.

חיים ידע תמיד למצוא מסילות ללב קטנים וגדולים שבנכדיו
והחלל שהותיר אחריו בלכתו מעימם הוא אולי אף קשה משלנו.
ידיד אמת היה להם ולנו. מי יתן שתמיד נזכור את אהבתו כדי
שנדע ולו אך במקצת להיות כמותו. איש משפחה נאמן ואוהב היה
ואולי גם בזכות זה - וגם בזכות עזרתה של שולמית תיבדל לחיים
ארוכים - זכה, למרות בריאותו הרופפת, לעוד שנות חיים לא
מעטות.

לא לנו לשפוט מי שיך לל"ו צדיקים, אבל האם הדרך בה חיים
נלקח מאיתנו, כמעט בלי שסבל ועם חיוך שהנה כמעט הכל בסדר עם
בריאותו, אינה מעידה שמקומו ביניהם!?

אנו על כל פנים נזכור כך את חיים, כאיש נאמן ששילב תום של
אמונה עם נחרצות של ידיעה ששום חלום יפה וצודק לא מתגשם
בלא עבודה קשה.

כאיש שחלמו בנוי על עומק של ידע וחכמה, אבל לא עשה אותם
"קרדום לחפור בו".

חיים ידע לשאת קושי בראש מורם ולראות את הצד האופטימי שבכל
מצב, היה איש של אהבה לזולת ושל אמת פנימית שהיא חזקה מכל
מבחן חיצוני.

מי יתן וזכרו ילוונו בכל אשר נלך ושלשולמית הוא יתן כוח
להמשיך עימנו עוד שנים רבות.

ראובן שפירא
בעלה של ניצה

דברים אחדים לזכרו של אבי מורי ז"ל

אמרו חכמים שמצוות כיבוד אב ואם טעמה מובן בשכל: "שיתן אדם אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם וגם אם יגעו בו הרבה יגיעות בקטנות, ראוי לו שיכיר טובה ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה ולאיהיה כפוי טובה".

ובכל זאת, אומרת המשנה, שאם אדם פוגע בשתי אבדות "אבדת אביו ואבדת רבו, של רבו קודמת. שאביו הביאו לעולם הזה ורבו, שלמדו חכמה, מביאו לחיי העולם הבא". יש לומר שמשנה זו מבטאת תכונת והרגשת האדם שאין די לו בעצם היותו חי עלי אדמות. טובתו ושלמותו האמיתית היא כאשר יש לחייו תוכן ומשמעות. על כן ירחוש חיבה והכרת טובה עמוקה יותר למוריו ורבותיו שהעניקו לו תוכן ומשמעות לחייו.

לכן הכרת הטובה האמיתית שאני חש כלפי אבי ז"ל היא בתור היותו, כבטוי המקובל, אבי ומורי. והוא על פי מאמר הגמרא "יפה כח הבן מכח האב", ופרשו בזה שגם אם יפה כח הבן, בגלוי, יותר משל האב, הנה גם זה בא מכח האב. שכל מה שיש אצל הבן בגלוי היה אצל האב בכח, כי הבן בא מן האב.

מובנת כוונתי, שאת "נקודת היהדות" קבלתי מאבא ז"ל. עולים כעת בזכרוני שני זכרונות הממחישים ענין זה. כשהייתי קטן בכיתה א, או ב, כמדומני, למדני אבי את החדשים העבריים, ואת התאריכים בשנה, כגון ימי ההולדת על פי החדשים העבריים. שנים לא ידעתי כלל שיש גם לוח לועזי והתקשיתי אחר כך להסתגל ולחיות על פיו. אבא הסביר שלדעתו יש להשתמש בלוח העברי. עוד נחרתה בזכרוני תמונה: פעם אחת כשדברו במשפחה "פוליטיקה", דברו על הזרמים ביהדות בזמן מלחמת העולם הראשונה. אבא הביע את דעתו בענין אומללותם של אותם יהודים, במשך הדורות, שניסו לברוח מעצמם, עמם ויהדותם.

בכלל החינוך הציוני שקבלתי ממנו היה, בתמצית, שהציונות ומדינת ישראל הם בעצם פתרון יהודי לעם היהודי. וכך שאנו גם עם מיוחד שהוא "אור לגויים". לכאן מצטרף גם ענין הקיבוץ, בהיותו בצוע מעשי של אידאל נשגב ו"אור לגויים", כנ"ל. אף, שכמובן, לא היה בזה סממן דתי כלשהו. מכל מקום היה כאן "מסר" יהודי יחודי.

על חינוך זה שספגתי מאבא ז"ל רציתי להביע תודתי והערכתי המלאה. לא רק שהביאני אבי לחיי העולם הזה, אלא גם, ובעיקר, שהעניק לי את "נקודת היהדות", את הכח לשנות את אורח חיי ולתת להם תוכן ומשמעות המתאימה לי.

יהי רצון שתהיה לנשמתו שבשמים נחת מאתנו כולנו שכאן

הזמן אינו עוקר...

הזמן אינו עוקר. הזמן, אולי, מצלל את העגום לכעין גביש המפיל
אור יקרות על פני שנות חיים ארוכות. כמו קלירוסקופ במרכז
ניצב האיש. גויות שונות לו. לעיתים כאלו שלא נתת דעתך
עליהם. היומים הפשוט, היומים המורכב, המוכן מאלין, אינו
דוחף אותך לראות דברים כסיכום, כהכללה ואלו עכשיו
התמונות מתגבשות למסכת, להבנה הרבה יותר עמוקה.

הינן שני אנשים קשורים מאד ואוטונומיים מאד. למרנו להכיר זה
את זה, כרמז, בדממה דקה ידענו את האהוב ואת השנוא על כל
אחד מאתנו ללא אומר. מרחב המחיה שצברנו בינינו איפשר את
הקריאה המשותפת בחיים ששנינו כה שאנו אליהם. ששנינו
השקענו בהם את כל אר לנו.

היום אני יודעת שכשיל חיים הגשמת האידיאה-לחיות בקבוצה.
פרוש היה הליכה בכוון מנוגד לאופיו ונטיותיו. חיים היה
אינטלקטואל שעבד את כולו דווקא לעבודה פיזית קשה שעה
זאת בשמחה, במסירות אין קץ. במכתביו חיים רומז על כך.
לפעמים, אפילו מבקש סליחה על "הספרותיות" שלו, או על
העיפות הגדולה שעלולה לקפח את התענינותו בעולם הרוח.

אין סתירה אך יש קושי עצום לנטא את עצמך כתנאים קשים.
גם אם לקחת זאת על עצמך ברצון, בשמחה של יצירתיות
בנאמנות לרעיונותיך ולדרך בה בחרת.

חיים מרד בדת, אך כל כולו ספוג ידע ומסורת. לא לחינם
הזכירו הרבה חברים, שהספידו אותו, את יסוד הידע ביהדות,
במסורת, בספרות ובכלל בעולמו הרוחני הרחב.

עובדה זו פורצת מדי פעם בהתייחסו לארועים בקבוצה, לאופן בו
מנסיים לחדש חגים, למשל. מהם היסודות שבה חשב למרס
לעומת אחרים המצפים לחידוש.

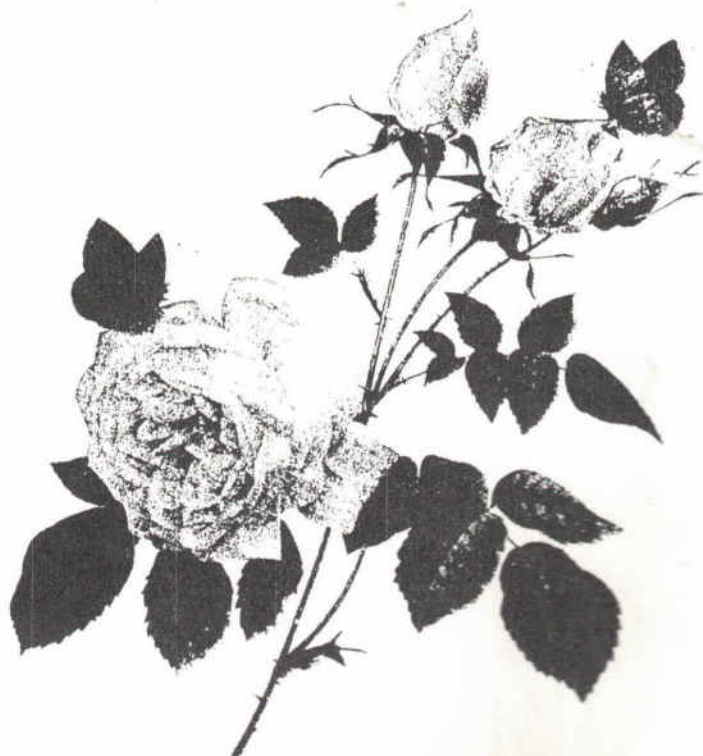
בין הנושאים האחרים שחייט הגיב עליהם בהתארה ובחריפות
היתה הדמוקרטיה בקבוצ' - נשמת אפו. קשה להתעלם
מההתפרצויות של מחאה כשנראה לו שיסוד זה הואך ומתקפת
גם בקבוצ' וגם במפעל - באמן, שבו עבד ואת עתונו " במפעל"
ערך.

חינו חיית טובים ואיל זכינו להרבה נחת. ילדינו הלכו כל אחד
בדרכו. והנכדים - קרן השפע של העתיד, ומי ישורנו? בניתים
הם הרוו נחת הרבה את הסבא. הם ידעו להתקיר לו כפל
כפליים על אהבתו אותם.

מחלת הלב של חיית היתה ברקע. אך הוא השתדל לא לתת לזה
לשכ את מהלך החיים יתר על המידה. הוא הכיר את עצמו. הכיר
את המגבלות שגדרש להן ועלט בהן ביד רמה. אפשר היה לסמוך
עליו ועל שיקול דעתו.

הייתי אומרת לו "תראה, עוד אקדים אותך בכניסה לעולם הבא".
הוא חיך בחיוך שובבי וביטל את האפשרות הזאת....
לצערי, כך היה ...

שולמית

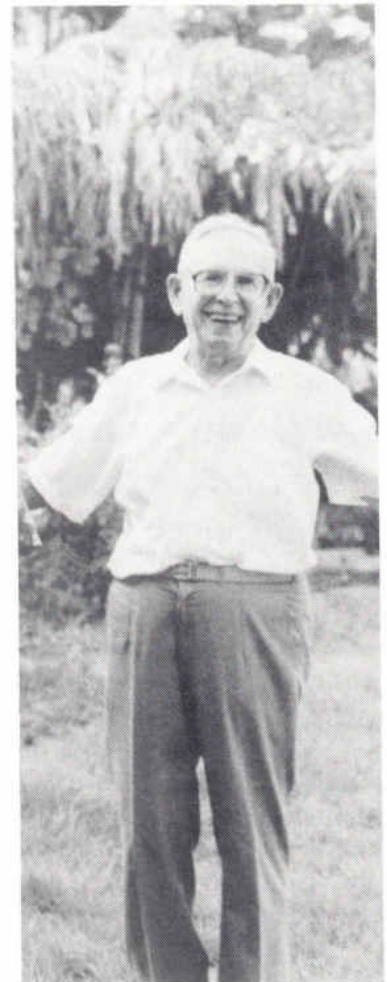

הדור השלישי - נכדים

הדור השלישי

חיימקה נולד ל' סיוון תשנ"ד - 14.5.1994
אחרי מות סבא ונקרא על שמו

סבא המאושר עם נכדיו

שלוש הנכדות החיילות

מכתב של חיים לעדי והילה בהיותן בנות 3
כשהיו עם הוריהם בשליחות בהלסינקי

לעדי והילה היקרות,

לבנות היקרות שלנו - שלום!

אתמול היתה שבת ולפנות ערב באו אלינו סבא אליעזר וסבתא רחל. הם הביאו לנו מתנה מאד נחמדה. נחשו מהי...הרי זאת הקסטה שאבא הקליט אתכן! הסבים והסבתות כל כך שמחו לשמוע את קולכן, החלטנו מיד לעשות מסיבה. פרשנו על השולחן את המפה היפה שאמא שלחה לנו. סבתא שולמית שמה צנצנת עם פרחים ועוגה. אני הכנתי קפה. כולנו ישבנו על יד השולחן, שתינו קפה והטייפ השמיע את הסיפורים והשירים שלכן. היה כל כך נעים לשמוע אתכן...נדמה היה לנו שאתן כאן בבית משחקות בחדר השני ואנו שומעים את קולכן. היה גם נעים מאוד לשמוע את הקול של אבא. חבל שאמא לא השמיעה את קולה. היא ודאי עבדה אז בשגרירות.

הפעם נשארו אצלנו סבא אליעזר וסבתא רחל עד מאוחר בלילה כי היה קשה להפרד מהקולות שלכן ולהפסיק את הסיפורים והשירים שהשמעתן בטייפ. כשהם נסעו לירושלים וסבתא שולמית ואני שכבנו במיטה הפעלנו עוד פעם את הטייפ. סגרנו את העיניים ונדמה היה לנו שאתן שוכבות במיטות שלכן אתנו בחדר. היה כל כך נעים להרדם לקול השירים והסיפורים שלכן. בלילה חלמנו עליכן והשינה היתה מתוקה. תמיד אנו חושבים עליכן, כי אנו אוהבים אתכן הכי הכי...

גם אנו ודאי נשלח לכן עוד קסטה, אבל אתן צריכות לחכות בסבלנות. אצלנו, ודאי יארכו יותר ימים עד שנכין אותה. בינתיים אני מנשק אתכן, את עדי ואת הילה שלנו חזק חזק. אנו מחכים לציורים שתשלחו לנו.

סבא חיים שלכן

אצתי וניסח היקרו
אבני החמישי שלני - שאני
אמור ביתי שבת ואלני לני גאד אילני
סגא אילני וטיחא ותי. ים גיאוד אילני אמני
כל בק נחמדני. נחילי. למי - בני שאני הקסל
שאני הקול אבני.
כל הסגות ונסתות כל בק שמח אילני א
קולני, חחילני לני אילני לסיקה, פלני
א השולחן את המני. ופני שאני שאני אילני.
סגרא שולמי שאני קני לני לני אילני
ולוקני אילני. בניני קני כל בולני שלני א
יב השולחן, שלני קני, וניני השולחן את הסיפור
אילני. כלני. בני כל בק נילני אילני אבני.
נניני בני אילני שאני שאני כניני לניני
כניני השני וניני שולמי את קולני בני קני
נניני לאוד אילני. את הקול של אבני חיל
שאני א השולחן את קולני. בני וניני אילני
כלניני.

כניני נשאני אילני סגא אילני וטיחא ותי
לני אילני כלני. בני בני קני אילני לניני
שאני וניניני את הסיפורני וניניני לניני
כניני. נניני. אילני וטיחא וטיחא
ואני שלני כניני הפלני וניני את הסיפורני
סיפורני את הניני לניני בני אילני שאני שולחן
כניניני שאני אילני בניני

זכרונות - רב שיח של ילדי מאיר על סבא חיים

בני: (8) אני זוכר שסבא לקח אותי ואת חיה רחל בשטח הקיבוץ לשדות.

שם ראינו חממות וסבא הרים אותנו כדי שנוכל לראות מה יש בתוך החממות והסביר לנו כיצד העגבניות צומחות. בדרך ראינו ניילון מכסה אבטיח באדמה וסבא הסביר לנו מדוע כיסו אותם בניילון.

חיה רחל: (9) אני זוכרת, תמיד אחרי הגשם, כשהיינו בקיבוץ, סבא היה לוקח אותנו לטייל ולהריח את ריח הגשם הנפלא. הוא גם הסביר לנו כל מיני דברים שהיו תמוהים בעינינו ושלהורים לא היה מענה או לא היה זמן.

בני: אחרי שסבא ע"ה נפטר קרה שאם היה איזה דבר תמוה בעינינו, אמא היתה אומרת: " אילו סבא היה חי הוא היה מסביר לנו "

חיה רחל: פעם ישנתי אצל הסבים. סבתא קראה במיטה ואני ישנתי במיטה הקטנה שעל יד המיטות שלהם. בקשתי מסבא שיספר לי סיפור. סבא ספר ואני ישבתי והקשבתי בפה פעור והיה לי נעים מאוד.

בני: פעם אחת רציתי לטייל באופניים עם סבא, אך לא מצאנו אותם. הלכנו למרתף לחפש את האופניים, אך גם שם לא מצאנו אותם. התאכזבתי מאוד והתעצבתי, אבל סבא פייס אותי, עודד אותי, ונרגעתי. אני גם זוכר שכאשר הבאנו את הריהוט החדש סבא עזר לנו ואנו מאוד נהנינו.

חיה רחל: לסבא היה עץ אגוז מאחורי הבית. כשירדנו לחפש אגוזים, סבא הסביר לנו איך להבדיל בין אגוזים בשלים ללא בשלים. סבא ידע להסביר נהדר.

רעיה: (4) אני זוכרת שטיילנו עם סבא למשק, ראינו סוסים ואת בריכת הברווזים וגם את הטווס.

מוישי: (6) אני זוכר שסבא עזר לי לנסוע באופניים בלי גלגלי עזר, וכאשר נפלתי הוא הרים אותי.

אמא: ואני זוכרת שכאשר אני כמעט לא דברתי עברית ולפעמים לא הבנתי על מה מדברים וכששאלתי, בעלי תמיד הסביר לי את אותו חלק של המשפט שדווקא הבנתי. אבל סבא תמיד ידע מה היה קשה במשפט והוא גם ידע בדיוק איך להסביר בעברית פשוטה כדי שאבין.

חיה רחל: סבא נתן לנו הרבה תשומת לב, ידע להסביר וידע מה כל ילד רצה. אני מתגעגעת לטוב, לחום ולאהבתו השופעת אלינו.

נזכור אותך תמיד

נכדתך חיה רחל

אברמי מספר על סבא

אני זוכר שסבא לקח אותנו, הילדים, לאורווה של הסוסים. אני וכל האחים שלי ראינו עיזים וגם חמורים ואת כל מה שיש בדיר. גם טיילנו בכל הקיבוץ. כשאנחנו באנו לסבא וסבתא הם ערכו לנו סעודה גדולה, יפה מאוד ומפוארת. אצל סבא וסבתא היינו משחקים ורוכבים על האופניים. לפעמים האופניים היו מפונצ"רים. פעם ירדנו למרתף שמתחת לבית של סבא וסבתא והיו שם מלא דבורים, כמעט נעקצנו. היה שם עץ אגוזים. קטפנו אגוזים ואכלנו אותם. הם היו מאוד מאוד טעימים, לפעמים הלכנו לסוסים שמחוץ לגדר. היו שם אפרוחים ואני רציתי לקחת אותם בידים, ולקחתי אותם. היה נעים מאוד להיות יחד עם סבא.

אברמי מאירי בן שש

הבן של מאיר

מתוך החוברת "חיים שכאלה"

כאשר לחיים מלאו 70 שנה (1987) הכינו הנכדות עדי והילה, הבנות של יהושע ושרה, הפתעה לסבא - אלבום תמונות מלווה בטקסטים שהן חיברו, מעין "כאלה הם חייך".

הן היו אז בנות 13.

בילוי של שעות בארכיון הקבוץ, חקירות ודרישות כדי "להוציא" מסבא ספורים מעברו, התרשמות מתמונות ישנות כחדשות הניבו אלבום זה.

טקסטים אלה חוברו בהרבה הומור ואהבה.

בכל פעם שלחצור הגענו
סבא הירבה איתנו לבלות
שעות רבות איתו שחקנו
ובכל פעם משחק חדש היינו מגלות.

אנו יודעות כי בעת ילדותנו
סבא היה מרכיב נחוץ וחשוב (ועודנו כזה)
ואנו היינו מקיפות אותו באהבתנו
והוא היה תמיד עלינו אהוב

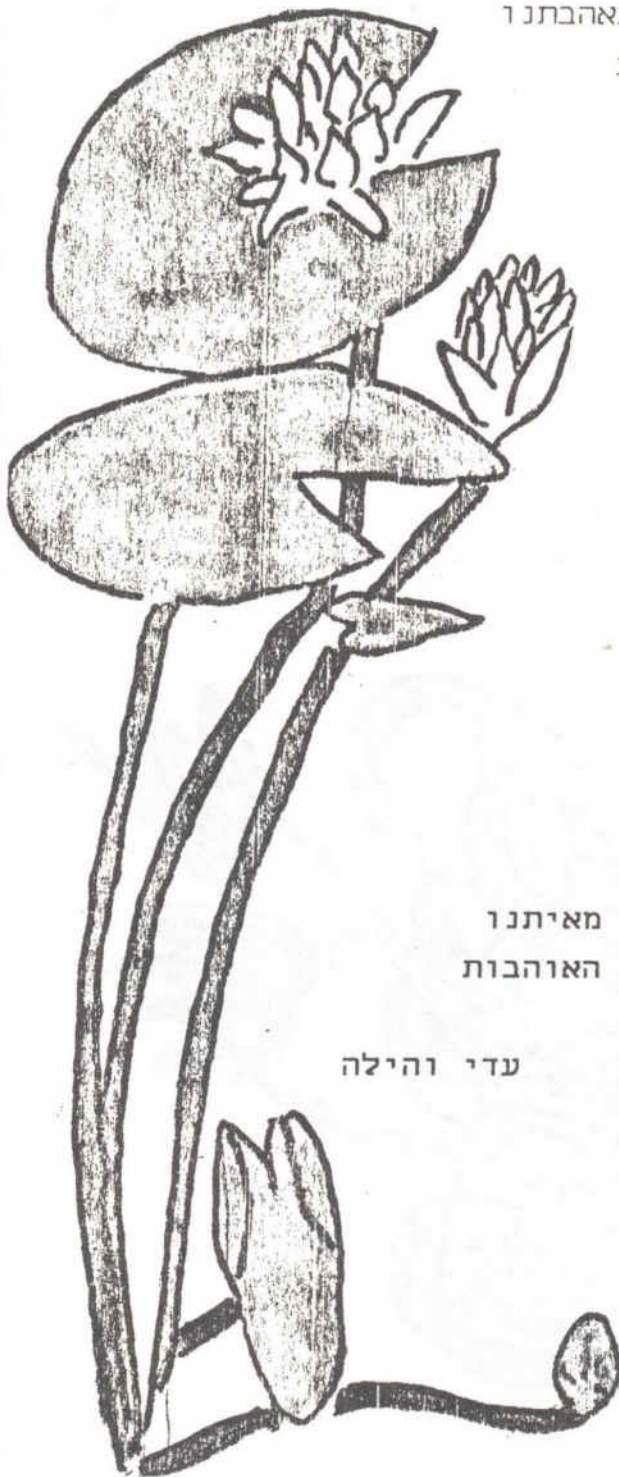
הרבה זמן עבר מאז טילנו
אך עדין אנו זוכרות
כי תודה לא אמרנו
אז כעת אנו אומרות...

אנו גדלנו, דבר לא יעזור
אנו מתנהגות כעת אחרת.

אך אתה חייב תמיד לזכור
שהאהבה תמיד נשארת!

מאיתנו
האוהבות

עדי והילה

בשנת 1982 סבא וסבתא נסעו לחו"ל
וערכו בפינלנד ובסקנדינביה טיול.

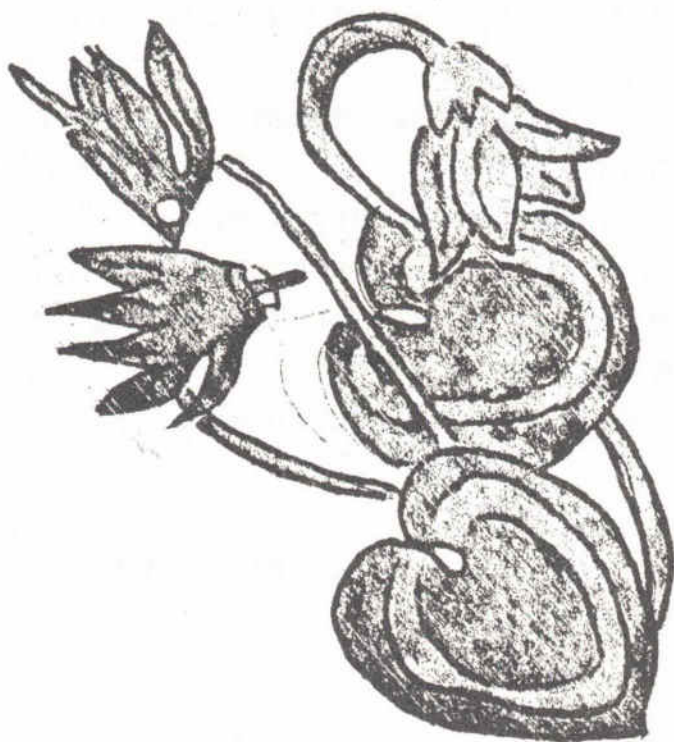
הם טילו בגני מיילס הנאים
והלכו לסאור-סארי להאכיל את הסנאים

מפסל סיבליוס הם מאוד התפעלו
וליד מפלים בנורבגיה הם טיילו

כשהיו בשבדיה בקרו בכי"ף
באתר לזכר סלמה לגרלף

בשבדיה מצאו ממש בטעות
את הבית המפואר - בית המלכות

וכאן נגמרו הפרטים השונים
והתמונות מראות עד כמה הם נהנים.

רשמים מהטיול בארופה (בפעם הראשונה)

"קודם לא תארתי שהרשמים יהיו כל כך חזקים. בזמן הטיור לא היה פנאי לחשוב. ואילו בבית, אחרי שנרגענו והתחלנו למיין את מראה עיננו הפיעה פקעת רשמים שהיא ממש העיקה על התודעה. כנראה יעברו שבועות ואולי חודשים עד שנעכל את הכל... יהודי המטייל בארופה אינו יכול להתעלם מתולדות עמו כי הם שלובים ושזורים בהסטוריה של אירופה על כל צעד ושעל הוא נפגש איתן..."

"בקרנו במוזאונים. לא השלינו את עצמינו שבימים ספוקים אפשר לקלוט כל כך הרבה. על כן התרשמנו מהעושר הצפון בהם... להערכת שלמות אומנותית עליונה הגעתי רק תחת רושם פסליו של מכאל אנג'לו שרוחו כאילו מרחפת בפירנצה. ה"כיפה" המרכזית שתכנן וצייר בסן פיטרו בותיקן, הפיאטה בארמון מדיצ'י בפירנצה המתארת את מחשבת האנוש הצרופה ו"דוד" ו"משה" לא ימושו מזכרוני. שמץ קנאה התעורר בי לאנשים שנמצאים בקרבת אוצרות אומנות אלה והייתי סקרן מאוד לדעת האם הם מושפעים מהיופי (בארכיטקטורה פיסול וציור) המקיף אותם."

רשמים מהטיול במצרים

"עד עכשיו היה מקובל שתרבות יון ורומא היה תשתית התרבות בארופה. בטיולים אלה ראינו במו עיננו שאמנות מצרים העתיקה עלתה בהרבה מובנים על התרבות היוונית רומית... "היה מרגש להסתובב בארץ אויב-לשעבר, בבטחון מלא. האדם המצרי הפשוט קיבל אותנו במאור פנים ובידידות גלויה... אבל הפנטיות הדתית והלאומנית השובניסטית פועלות משני צידי הגבול למען ערעורו של השלום הרופף... "כדי לא לסיים פרק זה בנימה קודרת נזכיר בסוף את הנוף המרהיב על הנילוס ואת העונג בעת השיט בפאלוקות".

חיים מאירי

חיי קבור

ח י י ם מאירי ז"ל

ח י י ם עלה ארצה לפני חמישים וחמש שנים מהעיר וילנה, עיר
ואט בישראל, ספוג יהדות ומורה במקצועו. הוא בא לקבוץ א"י ג'
בראשית דרכו כקבוץ וכקבוץ במושבה ראשון-לציון על בעיותיה
אז:

עבודה עברית, יחסים בין בית"ר והשומר-הצעיר, טכסוכים בין
הפרדסנים והפועלים ועוד.

חיים לא עבד לפני כן בעבודה גופנית, והעבודה בטוריה בפרדסים
בחום הקיץ בחוספת כמה חמסינים היווה קשה לכולנו. על אחת כמה

וכמה לעולה חדש שהגיע לא מכבר מארצות הקור. אך כחניך

השומר-הצעיר עשה מאמצים על-אנושיים להיות אחד מכולנו ולא

יוצא דופן. בהמשך השנים עבר לפלוגה בכית-גן ושם נעשה

רועה-צאן, עבודה קשה בחום השמש, ביום ובהליכה בשעות בלתי-

מקובלות בלילה, עבודה שהתמיד בה כמה שנים טובות גם לאחר

שעדר הצאן עבר לחצור. אך לא על העבודה בלבד יחיה האדם,

ובעיקר בקבוץ. חברה, כלכלה, פוליטיקה העסיקו אותו ואותנו.

דעותיו היו נחרצות וקשה היה להניע אותו מהן. הוא נחשב

בינינו כבר-אוריין בעיקר בעניני יהדות וספרות וכשהיו

חילוקי-דעות היינו באים אליו לפסוק ולהכריע.

לפני כ-20 שנה לקה בליבו ולאחר שהחלים ויצא מבית-החולים

הכניס את עצמו למשטר חיים קפצני שידע לעמוד בו עם כל המצבים

שהחיים העמידו לפניו - קשים כשמחים.

נולדו 15 נכדים והוא ושולמית ידעו לשותף את עצמם בגדולם,

לארחם כאן בביתם בשמחה ובלב פתוח.

לאחרונה, הרגיש לא בטוב, נלקח לבית-חולים אך חזר לעצמו ורצה

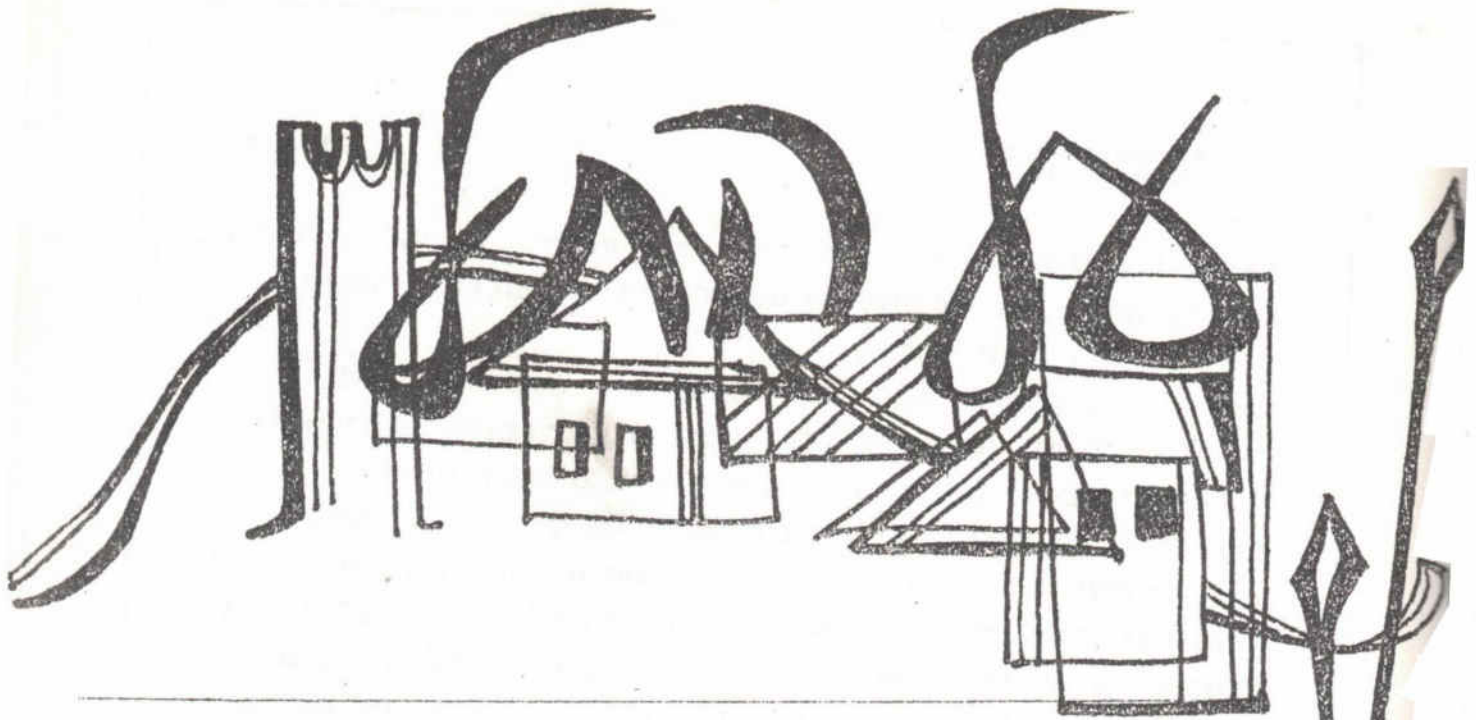
לתפקד כרגיל, והנה לאחר בקור אצל הקרדיולוג שנתן לו הרגשה

מצויינת שעליה בא ברוח טובה לטפר לרופאה שלנו, דוקא אז,

כרעם ביום בהיר נלקח ואיננו.

יהי זכרו ברוך!

א ל י ה ו ארבל

סנה שלוסים וסט
גל 10 / 1183

קבוץ חצור-אסדוד
סקירון פנימי

15 בדצמבר 1972
י בסבת חסל"ג

א ו ת א ז ה ר ה

ידענו שבגלות היו בין אחינו בני ישראל, יהודים אכולי שנאה עצמיח
סהזדה עם סונאי ציון ומטרותיהם ואף הכתדלו להצטיין במלחמה נגד
עמם ותרבותו, בכחינת "מהרסייך ומחריבייך מכך יצאו". גם כספ.ק.פ.
(המפלגה הקומוניסטית הא"ת בסנות העכרים והסלוסיס) סיחפה פעולה
עם המופתי הירוסלמי (הזכור לסמצה) בפעולות נגד היסוב, ייחסנו חופעה
חולנית זאה למטורת היהנדית הארוכה בחחום זה וראינו בזאת פרי ביאוסיס
מחריד סל גלותנו הארוכה, סעיזחה רבים מבני עמנו.
הסלינו את עצמנו סהרגסח העצמאות והחופס בארץ תרפא את בני העס
ס"סנאח ציון" זאה. על כן זועזענו כל כך כסנודע לנו סכין המרגלים
נמצאו ישראלים, ילידי הארץ. ביחוד הוכינו בחדמה סביניהם היה "צבר"
בן "צבר". אדם סחונך בקבוץ והוא בנו סל בן קבוץ.
אס כן - "הכל יחכך גם אצלנו."
לאחר סנירגע מאכזבה איומה זאה, אולי נורל לחסוב בצלילות הדעה מה
עלינו לעסות כדי לחסן את בנינו מפני עיוות כחכבתי ומוסרי זה.
לפחחנו חסאת לא רובץ ואיננו נתונים בחוך סכנה ממסית. ברס צריך לראות
במקרה המחריד אות אזהרה.
האור האדום סנדלק הוא זעיר בןחר והוא מנצנץ נצנוץ עמוס ממרחקים
עצומים כמרחק הירח מכדור הארץ. ובכל זאה - הרי בימינו מגיעים אנטיס
לירח במסך ימים ספוריזו...

ח.

לא קל בימים אלה לעסוק בעריכת עיתון פנימי. אם לא יקרה ברגע האחרון איזה נס, יש להשלים עם הרעיון שההתמודדות הצבאית היא, כנראה, בלתי נמנעת.

כשעצם גורל המדינה נתון בכף הקלע, קשה להתרכז בבעיות היומיומיות של עבודה וייצור. אבל, חברים שכנעו אותי שעלי להוציא "במפעל" כאות ועדות לערך המוחלט שאנו מיחסים ליצירתנו, שחייבים לקיימה גם בשעות קשות והרות הכרעה. ... במלחמת השחרור הייתי רץ מספר פעמים בשבוע, בהפסקות בין הפגזה להפגזה, לצריפון שלי, ושופך כמה דליי מים על ערוגת הצפורניים שגידלתי האמונה בהמשך הקיום היתה זקוקה לביטוי מוחשי. הרגשה דומה יש לי עת אני יושב לשולחן וכותב טורים אלה...

יש מספר חברים צעירים שמסיבות שונות לא גויסו עדיין, והרגשתם איננה כל כך טובה. אין כל סיבה למצב-רוח זה. כשיידרשו - יקראו. בינתיים צריכה להיות מלוא ההכרה שמערכת הייצור והמשך הייצוא חשובים למדינה לאין ערוך ועובדים חיוניים למפעלים שונים שוחררו משרות.

בשעה זאת, לבנו נתון לחברים, לבנים ולבנות העומדים על משמרתם ויחד עם כל חיילי צה"ל, הם לנו מגן. כל העם שם בהם את מבטחו, אנו שולחים להם בזה את ברכתינו מהבית ומיחלים לשלומם...

חיים מאירי

"על-התל"

בוויכוח עם עמנואל פרג'ון על הציונות ומדינת ישראל...
"...הערה לחברים התמימים החושבים כי רק הודות לעמנואל אנו מקיימים בירורים. מה שעכשיו בשיחת הקבוץ זהו בירור רעיוני? זהו בירור חברתי! על עצם הציונות יכול להיות אצלנו בירור? יכול להיות בירור על הגשמת הציונות... התוכחתי אתו על פעולה פוליטית פרטיזנית בקבוץ, והוא אמר: "מה יש"? זה כמו בתל-אביב: כל אחד יכול לומר מה שהוא רוצה..."

הוא הסביר במשך עשרות שעות שאין עם יהודי, ופתאום בשיחה אתי הוא בא ואומר שהוא חושב שיש, (חליבת בקר זו לא שיחת קבוץ - עמנואל!) ... כיצד אפשר שתופיע על הקיר של דיר הצאן (הערה: עמנואל עבד בצאן) בו עבדתי 10 שנים הסיסמה: "הלאה הציונות!"?

חיים מאירי

אנחנו נפרדים ממך היום, חיים - ומאחורינו עבר משותף של למעלה מ-50 שנה, עבר משותף של בניית הקבוץ, של חלומות שחלקם התגשמו וחלקם השאירו אכזבות וחוסר נחת.

הזיכרונות מובילים אותי לאותן השנים שהגענו לקבוץ "אחד כזה מיוחד" אך גם כולנו שונים, מתרבויות שונות, שונים המנהגים ושפה דלה לתקשורת.

אבל אתה, חיים, ידעת עברית, ידעת יהדות מה היא, ידעת תנ"ך ושמרת בלבבך את ההוי של העיירה עם האידיש שלה, שלא השתמשת בה כלל בארץ.

במהרה התחלת ללמד חלק מאתנו עברית, פחתת בפנינו את התנ"ך. עברית למדנו פחות או יותר ותנ"ך... כל אחד לפי יכולתו לפי רצונו להתעמק בו, וכאשר חפשנו איזה פסוק, או רצינו לדעת איזה פרט - עשינו לנו מלאכה קלה - במקום לחפש בספר שאלנו אותך בחדר-האוכל, בשבילי החצר. התשובה באה במקום - מהירה, ברורה ונכונה. היית "איש ספר". חיים - ככה באת אלינו ופה רק המשכת להתפתח. מצאת עולמות חדשים בספרות הישראלית, בלעת ספרים. כמה יחסרו השיחות אתך על ספרים חדשים, על ההתייחסות שלך לענין הארץ, הקבוץ והעולם. למרות היכולת האינטלקטואלית התעקשת לעבוד רק "עבודת כפיים". שנים הובלת את הצאן בוואדיות שבגליל - בית גן, ובשדות חצור בראשית ההתיישבות שלנו פה. בשרב ובגשם - עם חושך קמת לחלוב וגמרת את העבודה בחושך, וגם כשפנית ל"אמן" השתדלת להרגיש את הקדושה של כל יום עבודה. אל מחלתך היתה לך התייחסות פילוסופית. לא רצית לשבש את חייך בגללה.

לעתידו של הקבוץ פחדת פחד גדול. פחדת מהשינויים וחשבת שרוצים לפגוע בו.

אבל, חיים, בלכתך מאתנו אתה משאיר קבוץ יפה, שעומד על תילו, ומחפש, כמו תמיד, דרכים להחיות ולחדש את עצמו.

לא היה בידך ממון להוריש, ובכל זאת אתה משאיר ירושה גדולה ועשירה - המשפחה! המשפחה שאתה ושולמית בניתם ביחד ביחד. בת

ושני בנים ו-15 נכדים שאפילו אם לא כולם הלכו בדרככם

האידיאולוגית אך - כולם - מצאו אצלכם בית סבא וסבתא חם, מבין ואוהב. בית שיש בו גם נועם וגם תוכן, והם הנחמה והגדולה של שולמית ושל כל המשפחה.

החג וסמליו כעדות לאחדות האומה

בערב הדלקת נר ראשון עברה עלי חוויה מרנינה. שמואל ב' ואני בקרנו את בנימין בבית החולים. לידו שכב זקן מבוכרה בעל הדרת פנים יהודית. שאלתי אותו למה הוא עצוב כל כך והוא ענה שאין בידו לקיים מצוות הדלקת הנרות. פתאום הופיע בפתח חבדניק כשנרות וחוברות על חנוכה בידיו ולצידו שני ילדיו בעלי פאות ומלובשים כילדי "מאה שערים". פני הזקן אורו ואת האברך קבל כפני אליהו הנביא. הרי קרה נס ואלוהים שמע לתפילתו ושלח שליח להוציאו ממצוקתו ולעזור לו בקיום המצווה. מיד התפתחה שיחה לבבית בין הזקן והאברך "אליהו". מתברר שהחבדניק הזה בא מטשקנט ושניהם יכלו לנהל שיחה בבוכרית. בעצם התופעה של קיום חבדניקים באוזביקיסטן, בא לביטוי הפלא הנקרא יהדות.

השיחה הלבבית בין הזקן והאברך כאילו הפיצה אור גנוז ובחדר עברה רוח של דבקות וחגיגות וכמיניין וחצי יהודים שהתאספו מכל קצווי תבל כיסו ראשיהם ובהתלהבות האזינו לברכת הנרות של הזקן מבוכרה.

שמואל ואני הרגשנו עצמנו מבודדים ונעלבים, כי החבדניק הבין שאנחנו מ"שבט" אחר ולא שיתף אותנו בטקס. אולי בפעם הראשונה בחיי הרגשתי כאילו הוצאתי מכלל ישראל. באופן עיוני ידעתי זאת - אך הפעם הרגשתי באופן מוחשי איך הדת שמרה על אחדותו של העם.

עד הקמת המדינה שלינו את עצמנו שהשאיפות הלאומיות ימלאו את החלל של הסתלקות חלק מהעם מעול האמונה. בצער רב אנו יכולים לקבוע, שזאת היתה אשליה וסכנת התבוללות והתפוררות מאיימת על עמנו.

התנועה הקבוצית עומדת בפני אתגר גדול איך לסגל ערכים יהודיים בכלל ואת עיקרי הסמלים של החגים היהודיים בפרט, ולהתאימם להשקפתנו החילונית ולצורת חברתנו. ב"סדר פסח" הצלחנו מאוד. הוא ביסודו סדר מסורתי. השינויים בהגדה ובהופעות הותאמו לרוח הזמן ולצורת חיינו.

חיים מאירי

ראש השנה איננו סוכות / הרשימה נכתבה ביום א' של רה"ש

הערב של ראש השנה בקבוץ היה נעים. הארוחה על הדשא השרתה רוח פסטורלית. ההופעות של הילדים היו נחמדות. הארוחה היתה מהנה, הארגון טוב.

גם המסיבה במועדון היתה חביבה ושרתה בה אווירה נעימה במיוחד. כדאי לציין את הסרט, שישי ונעם עשוהו בטוב טעם. למרות כל זה אני מעז לבקר צורה זאת של חגיגת ראש-השנה. אין זאת מתאימה לרוח החג, לא בוטאו בה סמליו והיא איננה משלבת באופן בו חגגו ראש-השנה בעם לעדותיו ולדורגתיו. הערב הזה התאים מאוד לסוכות ואני רוצה באמת בזה להציע לקבוץ ולועדת התרבות העתידה לקבל את המסגרת הזאת לחגיגת סוכות. בסוכות אוכלים היהודים במבנים ארעיים (סוכות). פיקניק על הדשא הוא תחליף מתאים להם. אם מעמידים לאורך קירות הגג של המועדון קצת ענפים, הם יכולים לסמל סוכה ממש הנהוגה אצל בני ישראל מדור לדור.

אך ראש השנה דורש מסגרת שונה. תכנון הוא יותר חמור סבר. הארוחה חייבת להתקיים בחדר האוכל (שהוא כבר "ברוך השם" מרווח), כשמושמעים בה קטעים יותר רציניים על האדם וקונו (הענינים של הגות ורעיון) ועל האדם וחברו (עניני חברה, תרבות וחנוך).

למה חשוב לחוג כל חג לפי רוחו

א. הלבטים על אופן חגיגת החגים מלויים את התנועה הקבוצית מאז קיומה. רק החגים שזכו למסורת קבועה מצליחים (אצלנו פסח ובקבוצים שונים גם חגים נוספים). רק החג, שבו באים לבטויים הסמלים רבי השנים יוכל לקבל צורה קבועה בקבוץ. אך אם כל ועדה תעצב כל חג לפי ראות עיניה, מבלי להתחשב ברוחו ובמסורת הנהוגה ביחס אליו בעם, לא נגיע אף פעם לחגים בעלי השראה. פעם, למשל כשהיינו צעירים, היינו חוגגים כל חג כ"פורים" ומתגלגלים מצחוק מההלצות המושמעות. השנים חלפו ומהחגים האלה לא נשאר כל זכר בתרבות חיינו.

ב. בחג באה לביטוי ההזדהות שלנו עם העם ותולדותיו. על כן אנו חייבים לחוג אותם ככל עדת בני ישראל (כמובן שנתאים את הסמלים לצורת חיינו והשקפת עולמנו החילונית).

ג. לחגים ערך חינוכי רב לגבי ילדינו. אנו צריכים תמיד לזכור את הפסוק "כאשר ישאלך בנך". החברים הותיקים, שיש להם בנים מבוגרים יודעים, שלא פעם הם באים להורים בטענות: למה לא הקניתם לנו ממסורת ישראל? לא חגגנו את חגיגתנו ככל ישראל. למרות בקורת זאת, אין לשכוח את ראשית דברי, שהם שבח לערב הנחמד ההוא. ראשית כל, חשובה פיעלות תרבותית, אם גם תהיינה טעויות, וכך נגיע למסורת קבועה ונאה. **חיים מאירי**

על סעודת מצווה ועל לבן בליל החג

חג ומסיבה

כשהיינו צעירים ורוב החברים היו עדיין רווקים, היו אצלנו המושגים "חג" ו"מסיבת חג" זהים. כשהיתה מסיבה, היתה הרגשת חג, אם ועדת התרבות לא היתה מצליחה לארגן מסיבה, היתה שורת אורת חולין בקבוץ. יחד עם שלילתנו את ההווי הדתי-מסורתי של הורינו, שללנו גם את מסורת החגים שלהם - וחדשה במקומה טרם יצרנו. על כן, בעצם לא ידענו בראשית הקבוץ, חג מהו.

עם הופעת הילדים, ולאחר שגדלו, "לתורה, לעבודה ולמעשים טובים", התגברה אצלנו הכמיהה להקנות להם חוויות חג, שכל כך העשירו את נפשנו בילדותנו והתחלנו לטפח את החג בחדר, בבית הילדים ובקבוץ בכללו. גורם אחד הפריע אז להשתרשות הרגשת החג. היה קיים מושג "תקציב ימי חג בשנה". זו היתה איזו המצאה הרסנית מבחינת המסורת הלאומית - ותסלחו לי אם אומר, שזה היה אפילו מנהג "ברברי". לפני כל חג היה מתחיל ויכוח: האם זה יהיה "שבת" או יום עבודה. רק אחרי שהתגברנו על כך והחלטנו לחוג את כל חגי ישראל (חוץ מיום הכיפורים), הנחנו את היסוד למסורת החג בחברתנו.

מה מקנה לנו את הרגשת החג

כעת הרגשת החג שלנו איננה תלויה במסיבה. חוויות החג, שספגנו בבתי הורינו, הם היסוד לרוח השמחה האופפת אותנו בהתקרב החג. היא מתחילה להתממש עם תכנון המתנות לילדים ולידידים, ... ואחרי הספונג'ה אנו חיים כבר ממש באורת חג. אם ישנן גם הכנות כלליות בקבוץ, כמו ההכנות של להקות שונות, קישוט חדר האוכל, בניית סוכות, או הכנת קישוטים בבתי הילדים - הרי החגיגות בקבוץ היא מלאה - עוד בטרם כניסת החג.

ובליל התקדשו

הפרחים בצנצנת, המפה על השולחן, התכנסות המשפחה בלבוש חגיגי הם הסמלים הממלאים את לבנו גיל וחדוות חג. עיקר החג איננה המסיבה. לצערנו, היו כבר מסיבות שנוח להן שלא נבראו משנבראו וגם הן לא הצליחו לפגוע ביסוד ההרגשה הנפלאה הזאת (הדברים נכתבים לפני מסיבת סוכות), כי המסיבה היא רק תוספת לאוירה הכללית, הנקבעת על ידי מסכת שלמה של זכרונות, הכנות, סמלים וחוויות.

אחד היסודות החשובים ביותר במסורת זאת היא סעודת החג, הנקראת גם "סעודת מצווה". זהו אחד המושגים המושרשים ביותר בתודעת העם. גם האביון שבאביונים לא יכול היה בשום פנים ואופן להשלים שבשבת או בחג, לא תשיג ידו להכין "בשר ודגים" לסעודה זאת. אינני מכיר סמל מקודש, שיזכה לכל כך הרבה אגדות עממיות, כמו צרכי השבת (או החג). ותוכנן של אגדות אלו המהלכות בכל עדות ישראל הוא דומה. בהן תמיד מופיע יהודי דל ואביון, כשהוא מיואש לגמרי: החג בפתח, כיסו ריק והוא איננו יכול לקנות אפילו "יין לקידוש". והנה מופיעה פתאום דמות אגדתית - שהיא בעצם אליהו הנביא בגלויים שונים והיא מספקת לו את כל מחסורו לסעודת החג. אין כמעט סופרף או משורר יהודי של שר, או סיפר על השבת ועל החג - ובמרכז השיר והסיפור - הסעודה.

הלבן בליל חג הסוכות

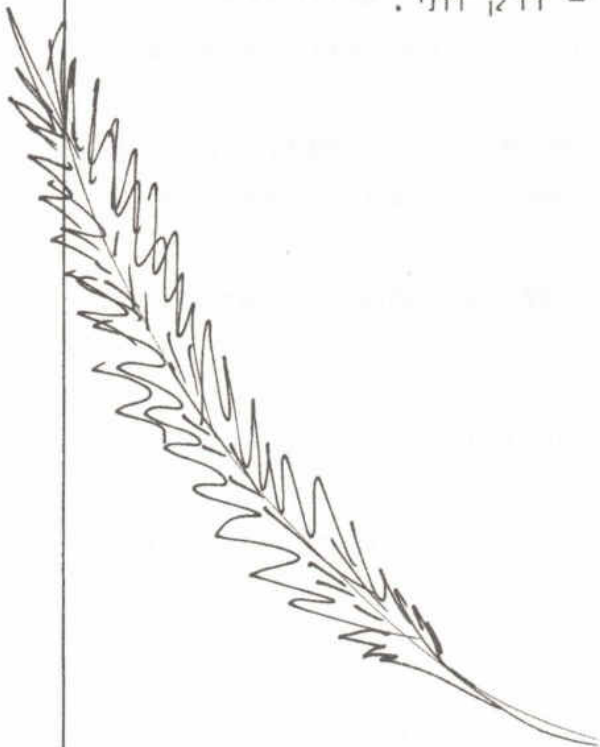
השנה היתה לי הכנה נפשית לחוג את חג האסיף ביתר שאת. למרות זה, שמספר שנים אינני עובד כבר בחקלאות וגם הצאן, שהשתתפתי בטפוחו - הוצא מתחום משקנו - לא חדלתי לעקוב אחרי העבודה בענפים החקלאיים. כשמתחיל אסיף הכותנה אוחזת אותי חרדה מסויימת - "האם נהנה ממלוא פרי עמלנו, או חלקו יישחת, חס וחלילה, על ידי הגשם." והנה לשמחתנו, הצלחנו השנה, הודות לקטפת החדשה ולמאמצי היוגבים, לאסוף 95% מהיבול עד לגשם. היש דבר יותר טבעי מאשר לתת ביטוי מודגש להצלחתנו באסיף - בחג האסיף? אך לרוע המזל חג איזה "בלבול מושגים" אצל מחסנאיות המטבח ומשום מה הן החליטו להגיש את העוף **דווקא** בארוחת הצהריים, לפני התקדש החג. כשראיתי את זה קבלתי מצב רוח, כי הבנתי, שהעסק אבוד - בערב נאכל לבן - והרגשת החג תופר. **המסורת מורכבת ממנהגים קבועים**. מטרידה אותי השאלה: האם לעולם לא נגיע בקבוץ למסורת של חג. אם לא נגיע לאיזה נוהג מקובל וקבוע - לא נגיע אף פעם להרגשת חג מלאה. אין חג בלי מסורת קבועה ובלתי משתנית. אפשר רק להוסיף לשרשרת הזהב, אבל אין לגרוע ממנה. כל הגורע - מתחייב בנפשו ובנפש הצבור, אותו הוא צריך לשרת.

כמו שועדת העבודה איננה רשאית על דעת עצמה להחליט, שבחג עובדים, כך גם אין המחסנאיות רשאיות להחליט על ביטול הארוחה החגיגית. הגיע הזמן שנתחיל להשקיע יותר מחשבה ומאמצים על מנת להעמיק את הרגשת החג אצלנו, בעיקר למען ילדינו. כל מי שער לרחשי הדור הצעיר יודע איזו האשמה כבדה הוא מטיח כלפי ההורים ושואל: "למה לא שלבתם אותנו במסורת הלאומית, למה אנו מנוכרים אליה כל כך?" מסורת זאת מורכבת מעשרות פרטים לא מבוטלים בתוכם צורת החגים והמאכלים הנאכלים בהם. כשמוגש שניתל בליל הסדר, או לבן בליל חג הסוכות אין כלל אפשרות לדבר על טיפוח של מסורת בקבוץ מבחינה זאת. נקווה שהדברים ישתנו ויווצר איזה גוף מייעץ בלתי רשמי שיעזור לקבוע מסורת של מאכלים יהודיים המתאימים לכל חג ובזכות "סעודת המצווה" נקיים מה שנאמר: ושמחת בחגיך והיית אך שמח.

חיים מאירי

נ.ב.

בקלות אפשר לצרף דברים אלה למקהלה של הניאו-דתיות (דתיות מזוייפת) המגבירה את קולה בארץ בכלל ובתנועה הקבוצית בפרט. כדי שלא יאשימוני בכך, אני רוצה בהזדמנות זאת להסתייג מנטיה זאת. אני מחייב נלהב של מסורת לאומית חלונית ומתנגד חריף להוסיף לה גוון דתי כלשהו. למשל, אני חושב שלא צריך לחוג בביתנו את חג הכפורים, שהוא חג דתי - ורק דתי.

חיים פיה איש לקיונות...

נורא קשה לי לדבר על חיים שאיננו עוד איחנו. חיים נפטר, ובפתאומיות כזו והוא כל כך רצה לחיות כי הוא נהנה מהחיים. הוא נהנה והיה מאושר עם משפחתו, עם שולמית ועם ילדיו ונכדיו, והיה כל כך גאה עם כולם.

את חיים הכרתי כשבאתי לקבוץ ושנינו היינו בבחינת נקלטים. הוא בא מעיירה קטנה בפולין ספוג תרבות של העיירה היהודית על כל מכמניה ובעל השכלה עברית של ירושלים דליטא וילנה. הוא הצטייר בעיני מאז ומחמיד כתלמיד חכם כפי שנאמר: "בור סיד שאינו מאבד אף סיפה". כל מה שלמד וקרא ושמע וראה - זכר לכל אורך השנים מבלי לשכוח את הפרט הקטן ביותר. זכר מי אמר מה ובאיזה נושא ובאיזו שיחה - בעל זכרון פנומנלי.

חיים היה איש עקרונות ושמר עליהם. היה בבחינת יוסף חיים ברנר שהיה קס בשיחת קבוץ וזועק את זעקתו נגד כל טסייה מהדרך הקיבוצית שבה האמין בכל רמ"ח אבריו. אי אפשר היה להתעלם מזעקתו. היה קבוצניק ונשאר כזה נאמן לעקרונותיו עד יומו האחרון.

עובד חרוץ. עם כל חולשתו הגופנית שמר על עקרון העבודה ושמר על מקום עבודתו באמן ובמסירות שאין דומה לו. לא החסיר יום ולא חשוב איזו עבודה. הוחיל כרועה-צאן. ותארו לכם, מורה לעברית, בא ארצה והופך לרועה-צאן. חלוץ לפי כל המושגים שלאורט התחנכנו. כך הוא המשיך ללכת אחרי הצאן עד שהענף חוסל. וכך הוא המשיך בנאמנות בתעשייה עד ליומו האחרון. ומעבר לכל זה, היה איש משפחה. אהב את משפחתו הענפה ובאיזו מסירות טיפל בילדיו ונכדיו והעניק להם, לא רק אהבה, אלא גם דעת - ובזה התגאה בפני כולם.

חיים שאהב את החיים הוכרע ע"י ליבו שהוא היה כה שביר והודות לזהירותו והתנהגותו של חיים הצליח להאריך את חייו ובאיכות חיים נאה.

חיים יחסר לכולם כאיש שיחה, על כל נושא שבעולם: פוליטיקה, תרבות כללית, תנ"ך, עברית, חברה וקבוץ.

איש ער וחכם - הלך לעולמו בתור כזה נזכור אותך. לשולמית ולכל המשפחה - אנו שותפים אתך בצערך - צערכם הגדול.

"במפעל"

חיים ערך את עתון בית-החרושת "אומן", בשנות השישים. הוא היה מאוד מעורב. כאן כמה קטעים אופייניים.

"... החיים הדמוקרטיים של המפעל התפתחו !! 3 גורמים סייעו, לדעתי, להתפתחות זו:

1. צימצום מספר השכירים בבית היציקה.
2. פעם היה רוב העבודה במחלקת הייצור מתבצעת ע"י שכירים וזמניים. עכשיו עובדים במחלקה בעיקר חברות וחברי קיבוץ קבועים והם נושאים בעול מתוך אחריות ומסירות.
3. ההנהלה וחבר הפפעילים במפעל שלנו אינם נוטים לנהל את העניינים מתוך הוראה מלמעלה... אלא הם קשובים מאוד למאוריי כל החברים.
- 4... אני מעז לציין שהעתון הזה תרם תרומה צנועה להתפתחות זאת ע"י זה, שהוא משתדל לספק אינפורמציה מירבית בכל שטחי פעילות המפעל וע"י כך מאפשר לפגישות העובדים להתפנות יותר לדיונים".

חיים מאירי

"... למה הגענו עד משבר? המפעל התפתח בשנים האחרונות בצעדי ענק.

המחזור גדל מ- 1.7 מיליון ל"י בתשכ"ד ל- 3 מיליון בתשכ"ח. הגידול הכמותי הפך לאיכות חדשה, הדורשת בהרבה יותר כוחות אירגוניים ומקצועיים. אלה כמעט לו נוספו. למשל, עוד לפני כמה שנים הגיעו למסקנה, שנחוג "מנהל ייצור" ועדין לא הצליחו למצוא אדם מתאים... לפני שנה במחזור של 2.5 מיליון ל"י הרגישו כולם, שבלי מנהל ייצור המצב הוא ללא נשוא... השנה יש הרגשה, שהמערך עומד לפני התפוצצות... לסיכום: ... עובדי אמן מקווים, שהקבוצה לא יתן למעוד למפעלו, שנבנה בכל כך הרבה מאמצים ומסירות.

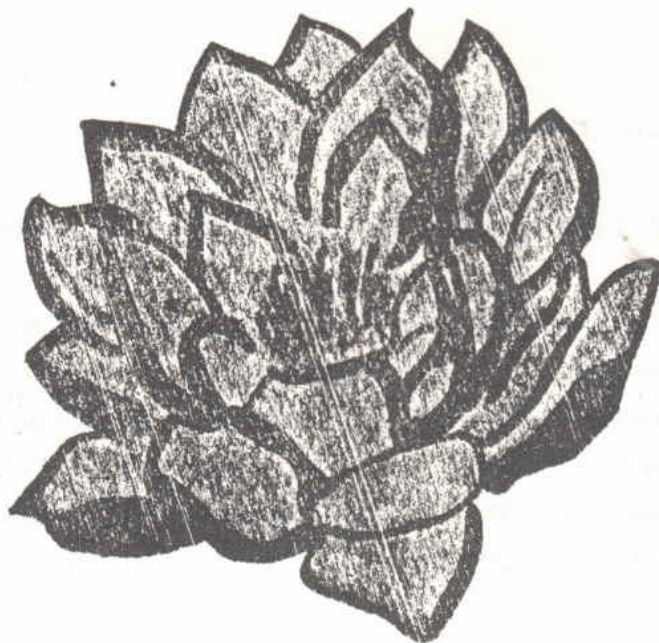
(חיים מאירי עורך "במפעל")

ערכת את "במפעל" במשך שלוש שנים בהן הוצאו 62 גליונות.
זאת היה תקופה ארוכה למדי ובה עבר המפעל שינויים יסודיים.
בכל תפקיד בקבוץ צריך להתחלף. אם ממשיכים לכהן יותר מדי זמן,
יש סכנה שבעל התפקיד יכנס לשגרה והפעולה תפסיד את רעננותה.
כמו כן, יש חשש שהפרספקטיבה תישמט והיחס המאוזן לבעיות יפגם.

החלטתי לפרוש משני טעמים:

- * רוטציה הוא כלל גדול בתורה (של הקבוץ)
- * בעיתון השקעתי הרבה עבודה. הוצאתו גרמה לי גרעון רציני
בשינה ועייפתי...
ביקורת היתה לי המצפן שלפיו השתדלתי לערוך את העלון.
יסלחו לי אותם החברים שלא הצלחתי לכוון לטעמם.
היה לי סיפוק בעבודה והיא עזרה לי להבין יותר את הבעיות של
אמן".

חיים מאירי

המוסד והממסד

פעם, כשהיינו אומרים "מימסד" לשם ציון מוסדות הקבוץ, היינו שמים מושג זה במרכאות כפולות והיינו מייחסים למילה זו שמינית שבשמינית של אירוניה. לאט לאט נשרו המרכאות והאירוניה והמימסד התמסד בתוכנו. במיוחד התרשמו החברים מן השיחות האחרונות שבהן השתמשו במילה זאת בדרך שגרתית ורגילה. באחת מהן יוחסו למוסדות שתי חריגות מהנוהג הדמוקרטי המקובל. האם זה מקרה או יש קשר בין השם ודרך הפעולה של המימסד? אולי הגיע הזמן לברור יסודי על דרך הפעולה של הדמוקרטיה הקבוצית ולחזרה מהמימסד למושגים ההולמים יותר את חיינו: ועדות, מוסדות ושיחת-הקבוץ?

חיים מאירי

עין השופט, 3.4.94

שולמית ובני המשפחה היקרים

אני משתתף בכאבכם הגדול על מותו של הבעל האבא, הסבא היקר - חיים. חיים היך חניכי, חברי וידידי. אני זוכר אותו כתלמיד הסמינר למורים "חרכות", כחבר בגדוד "במעלה" - בקן השומר הצעיר בוילנה. הוא בא מעיירה קטנה סמוכה, מיכאלישקי. היושר, השקט והתבונה - היו הסגולות המהותיות לאורך כל דרכו בחיים. לפני עלייתו עוד הספיק לכהן כמורה עברי באיוויניץ - עיירה בקירבת הגבול הפולני-רוסי - וגם שם הצטיין בתכונות נפש אלו. והשנים חלפו חלפו, נורא מהר - והפגישות כה מעטות, כה... וכאשר פגשתיו בכנס יוצאי קן וילנה לפני מספר שנים. ראיתי לנגד עיני את העלם הצעיר כפי שהיה אז בכל סוהר הנפש שהיה בו.

בצער עמוק אכלים אתכם - אידה ושלום חולבסקי
היסטוריון של השואה חבר קבוץ עין-השופט

מכתב אחינו אוסף למתכנת.

למיה שלום!

לפני שבועיים שלושה כתבתי שאילתה זאת, כדי להקריאה בשיחת הקבוץ. השיחה התבטלה אז ואני חושב שכדאי שכל הקבוץ יהיה מעורה בשינוי המדובר.
קראי בבקשה את הרשימה ותאמרי לי אם בא בחשבון לפרטמה ב"דף הכתום".
אם תחליטי שהרשימה לא מתאימה ל"דף המידע" אקבל את החלטתך - לא אכעס ולא אתלונן. לא אערער - אקבל את החלטתך בהכנעה.
אם תחשבי, שהפרטום בא בחשבון, תחזירי לי בבקשה את הרשימה על מנת לעבדה, לקצרה וללטשה.
חג שמח - מועדים לשמחה מחיים מאירי

שאילתא לשיחת קבוץ - במוצ"ש 19.3.94

בכל-בו התחילו לעשות סידורים להעברת יתר המצרכים מהמרכולית. הדבר יקשה מאוד על חיי היום יום של החברים וביחוד של הותיקים. דברתי עם כמה וכמה חברים וכולם חושבים כמוני.
נאמר לי שלחברים הותיקים תינתן עזרה בהובלת המצרכים לביתם. על העזרה הזאת נאמר, תודה! אף אחד איננו רוצה שיובילו לו ויסיעו אותו כל עוד הוא יכול ללכת!!!
אני מבין שאי-אפשר כבר לערער על ההחלטה שהתקבלה לפני שנה וחצי. במדינה קיים מנגנון לערעור של אזרחים אם הם נמצאים נפגעים על ידי מוסדות הממשל אפילו במפעלים נכשלים קיימים ועדי פועלים בפניהם יכולים פועלים לפנות אם הם מרגישים יחס לא הוגן של הבעל או המנהלים.
כך גם בכל עיירה נידחת.
למה בקבוץ יהיה משטר בלתי מוגבל של המוסדות?

ה"כל-בו" כמשל

החלטנו על שינויים ארגוניים מרחיקי-לכת ומה שמתהווה כאן הוא אות לבאות.
הקבוץ צריך לעמוד על זכותו לדון ולהחליט על כל דבר שנראה לו חשוב.

השאלה היא:

כיצד ניתן להבטיח את הזכות האלמנטרית, הזכות לערעור ולדיון בנושא?

ח י י ס מאירי

1, 2, 3

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

o'p

1.4.94

שולמית יקרה, מאיר יקר.

חושבת עליכם ביום הזה. יום הפרידה שלכם מחיים.
פרידה מהסוג הקשה שתמיד חוששים ממנה, שתמיד כואבת, כמה שתהיה
מפתיעה או לא, פרידה שנעשית יותר ויותר מוחשית ככל שהשנים
עוברות וכולנו מתבגרים.

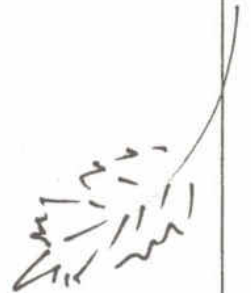
קיבלתי את הפקט מאמא הבוקר וחשבתי אם לשלוח פקט חזרה אבל רציתי
להיות יותר אינטימית אתכם. תמיד הרגשתי קרובה אליכם. דרך השכנות
עם ההורים שלי, כשהיינו ילדים, דרך החיבה ארוכת השנים שלי למאיר
והיכולת הרוחנית של שנינו לגשר על הבדלי אורח חיים ובחירה
ועדיין להשאר קרובים וחשובים אחד לשני.
דרך הדוגמא החינוכית שלך, שולמית, בשבילי כאם צעירה, תמיד אפשר
לדבר איתך, כאילו בתוכך, את בלי גבול ושנים פתוחה לאפשרויות
חדשות, להשתנות והתחדשות עם צעירים, דבר, שמקווה, שיעזור לך
לארגן לעצמך את החיים השונים שיהיו עכשיו - בלי חיים.

באמת הזכרון שלי מחיים הוא יותר כאבא של מאיר. אבא חכם, ידען
שלא חושש לצתת מעברו ויחד עם זה בהחלט מגן על הבחירה והדרך שלו
בקבוץ. לא חושבת שראיתי אותו אף פעם מתעצבן או כועס.

משערת כמה שקשה להפרד מנוכחותו היומיומית של חיים. אנשים שחיים
כל כך הרבה שנים יחד. עכשיו, כשאני חיה את החיים שלי בשותפות
כזאת, יכולה להתחיל ולתפוס את עוצמת היחד ואת קושי הפרידה.
חיים שעכשיו הופכים לזכרון - יהי זכרו ברוך.

אתכם ועם המשפחה - באהבה רבה -

ס מ ד ר

ל ו נ ד ו ן - 7.4.94

שולמית שלום!

חנן פל כותב לי בדרך כלל.
הבוקר הגיע מכתבו והיום פתאום השתנה עבורי: חיים ידידי, חיים
המדריך והמורה, הרועה שממנו למדתי, חיים איננו. כל כך הרבה נשאר
לי לומר לו עוד, לשאול אותו עוד.
לא הכרתי אותו מספיק, אך מספיק כדי להבין את כל סיבו ואת עומקו.
שולמית, אני משתתף בלב מלא בצערך הגדול. קבלי נא את תנחומי.
כמו רביס, למדתי מחיים דרך העבודה והדוגמה שנתן בחייו. הוא לא
היה מורי בכתה, אך יום יום עבדתי עמו בצאן, בלי רגישות יתירה,
בלי מילים יתרות, אך במתח היומי והדינמי. קשה היה לעבוד עבורו,
לפעמים, הוא לא ריחם על חולשות - וטוב היה, כי מזה למדנו.
במידת מה, הוא עשה אותי אחר.
שולמית, הערצנו אותו. הוא גם ידע לצחוק, צחוק עדין של איש
משכיל.
שולמית - אהבתי את חיים מאוד, כמו רביס. ואני, צר לי על שלא
אראה אותו עוד. אך אני כל כך שמח שהכרתי אותו - אפילו אם רק מעט
לפני שנים רבות.
לך ולכל משפחתך,

בידידות

מ י כ א ל

נ.ב. הוא היה מורה של טסה, והיא גם מאוד משתתפת בצער שלך.

קטעים ממכתבי חיים

" בעת אסון, כאשר נפטר ממך אדם קרוב מתברר כמה מסובכת נפשו של אדם וכמה התודעה לבדה איננה מבטאת את מהותנו".

"(סלח לי על הספרותיות, אך פעם חייתי ספרות באלפן עמוק) ב"דיבוק" יש תמונה שאשה מתרפקת בבית הכנסת על ארון הקודש בבקשת רחמים על בעלה ההולך למות. היא יוצאת ובאה משפחה שניה להודות לאלוהים על הרך הנולד. -- היה כאן סמל החיים והמוות בתמציתם-- .

... הד ציוץ הצפורים לא יהיה כה ברור כמו פעם, אבל הן תשובנה לרנן בשבילך והפרחים יפרחו גם אם צבעיהם יהיו יותר דהויים...

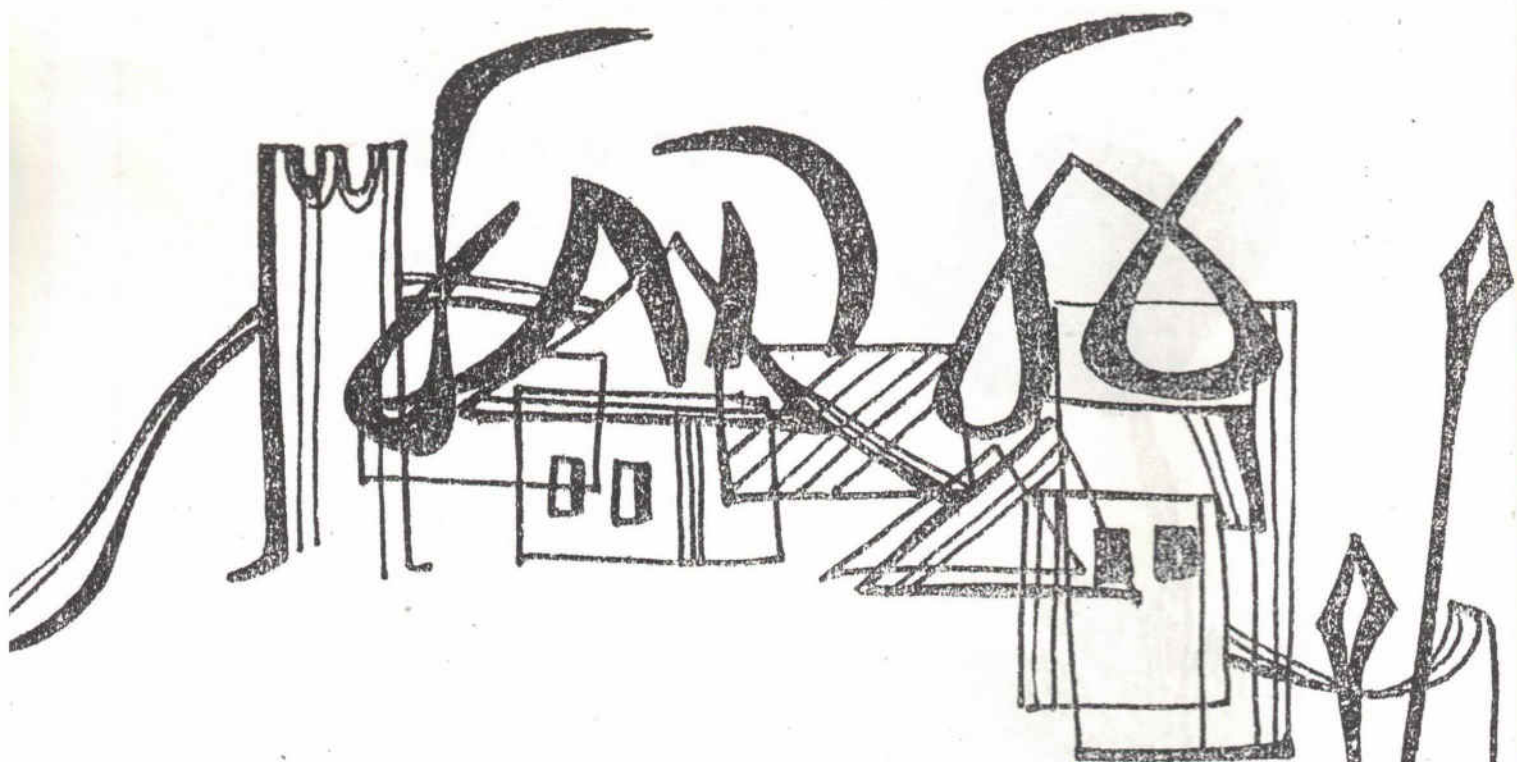
...הילדים יגדלו... יוולדו להם ילדים ובהם ההמשך המלא... אמנם כל התפתחות צופנת בתוכה גם את הכאב ותמיד תופענה הדמעות..

...כאלה הם החיים. זאת המסורת היהודית. בכל חתונה יהודית היו אומרים "אל מלא רחמים" לזכר ההורים והסבים שנעדרים בשמחה.

בכל חג היתה אזכרת נשמות. לאבותנו היתה חכמת חיים גדולה. הם המציאו סמלים מתאימים לחוויות העמוקות בחיים.

אם כי עזבנו את הסמלים, הרי חיה בתוכנו הווייתם."

כנה סלוסיס ושס
גל" 6 / 1179

קבוץ חצור - אסדוד
סקירון פנימי

20 באוקטובר 1972
י"ב חסון חסל"ג

בחילוף העיחים

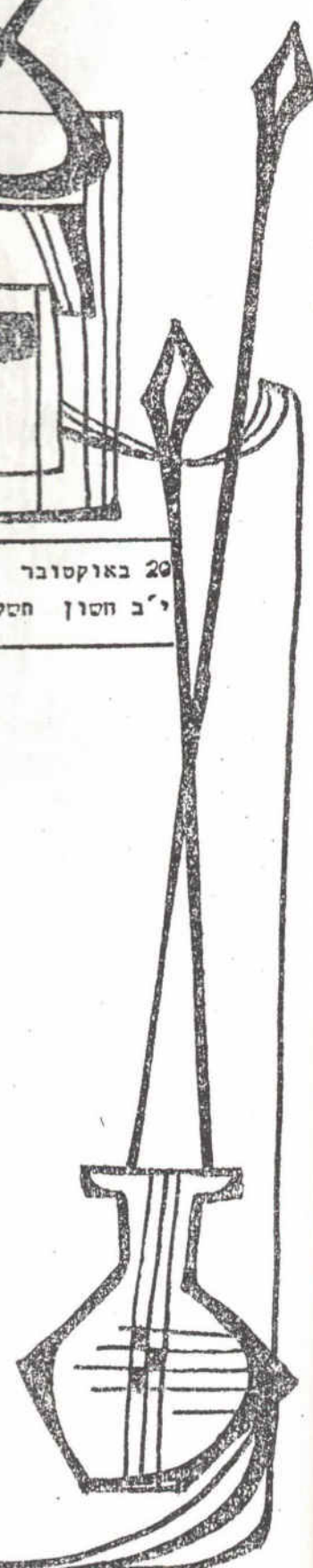
עוד לפני שבועות מספר היה המחזר רב: אנשי "אמן" החלילו קצת קודרים כסגומה היה, כעס עסן הכריפה שהיחמר מחדר ההיחוך החנדפו התקרות למילוי מכסח הייצור הניתית. אנשי הסלחין היו מודאגים וחרדה בליבם: האס הם יזכו בתחרות זאוו עם הגיסם והאס היבול לא ייפגע על ידי היריב המסוכן. טרבו הסקדים היה צריך לבדו לארגן אח הקסיף של כל המסע וקצת רבו על סיוננה סוגסח לו עזרה פינימליח כדי לחל על עולנו. והנה - כאילו פחאום - הכל סב לחיקנו וכולם מלאי סיפוק מביצוע המסימות הקסות: ב"אמן" בוצעה החכנית. הכוחנה נקספה - ויבולה טוב. הסקדים סאיך להחבייס בחנוכתם נסלחו לביח האריזה... סקט שלוה, סיפוק וסמחה על עמלנו סלא הכויבונתן אח פרינו.

אנו נהנים מימי סוף קיץ מזהירים ורוגעיים. הסמס איננה קופחח כבר על ראסינו הבוקר המחאחר להאיר מאפסר לנו מנוחח לילה מוארכח וינו נוסאים עיננו מס ביב ולומדים עוד פעם לדעת סאכך המעטה הלכך נעמס. רגועים- אנו לוקחים אח המעדר ביד ויוצאים לעדור אח גינחנו ונוכחים, סבה כבר הסחיים הקיץ. הדליות מוציאות אח אחרוני פרחיהם ומחחחם צצים הנרקיסים, הכלניות וניצי החלב. אז אנו מסכמים, שבאמח באמח סופו של הקיץ הגיע וכדאי לב צל אח מזג האוויר הנפלא כדי לעלוו פעמים אחרונות לבריכה. אס נסארו לך עוד ימי חופס, נצל אותם מהר כי בפחח- הקסיף כפרדס. חזרה לקראתו כבר נעכחה. ה"י"ה מהקס והרבה לסון כי עוד מעט יחחילו הסרקטורים לחרוס אח סדווחכוחנה (גס בלילות)

אל חסלה אח עצמך סימי זוהר אלה ייטסכו עד אין קץ- גסס קל כבר ביסר סאכך החורף בפחח.

ח.

חיים מאירי

מותו של דון קישוט

מאת עדנה קורנפלד

אתה עייף, על פני שדה קרוח
צובאים עורבים על פתח אהלך.
אתה מביט אל טחנות הרוח,
הטוחנות כאז את גורלך.

אתה אחד. הן טוחנות בלי הרף,
כדם, נוטף מכנפיהן מגור,
אבל אתה אהבת לעת-ערב
לנשוך דומם את אצבעות האור.

הוא מפרפר, כי כבר נלכד ברשת
של לילה קר שהתעלס עמו,
ועוד מעט, וכמו תחינה נואשת,
הוא יתבוסס פצוע בדמו.

ואין אדם. ורק שדה קרוח,
ורק עורבים מול פתח אהלך,
ואין אדם, רק טחנות של רוח
שטוחנות עודן את גורלך.

העוד תזכור, איך מול צחוקה של שחת
נצב שוטה בצלם אלהים;
איך הרימות, בלי תקוה ופחד,
אגרוף אחד מול אלף סכינים.

שוב כל כנף כחרב מתהפכת,
הן טוחנות את יבולן הרב.
עכשו ערבית. עתה עיף מלכת,
החשך גח כחץ ממארב.

והוא בכל. הן טוחנות בלי הרף.
ויחזק לבך מן האימים,
ויחזק גם מבינה וחרב.
ויחזק ממות וחיים.

